

Äänet kuuluviin: ”Varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemyksiä moniammatillisesta yhteistyöstä”

Shahana Akter ja Kristiina Sivanne

Julkaisuvuosi 2024

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Äänet kuuluviin: ”Varhaiskasvatuksen työntekijöiden
näkemyksiä moniammatillisesta yhteistyöstä”**

Shahana Akter, Kristiina Sivanne
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2024

Shahana Akter, Kristiina Sivanne

Äänet kuuluviin: ”Varhaiskasvatus työntekijöiden näkemyksiä moniammatillisesta yhteistyöstä”

Vuosi

2024

Sivumäärä

59

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia Helsingin varhaiskasvatusyksikön henkilöstön näkemyksiä ja kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä. Työntekijöiden käsityksillä ja kokemuksilla oli keskeinen rooli tämän yhteistyön onnistumisessa ja kehittämisessä. Heidän äänensä oli tärkeää saada kuuluviin, jotta varhaiskasvatuspalveluja voitaisiin kehittää entistä paremmin vastaamaan lasten ja perheiden tarpeita.

Opinnäytetyön tavoitteena oli syventää ymmärrystä moniammatillisen yhteistyön merkityksestä ja sen toteutumisesta. Tutkimuksen laadullinen lähestymistapa pyrki selvittämään, miten moniammatillinen yhteistyö ilmeni Helsingin kaupungin varhaiskasvatuksen yksikössä ja millaisia näkemyksiä työntekijöillä oli aiheesta. Tavoitteena oli hankkia tietoa nykytilanteesta ja henkilöstön kokemuksista moniammatillisesta yhteistyöstä.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys käsittelee varhaiskasvatusta, eri ammattiryhmien rooleja, moniammatillisuutta varhaiskasvatuksessa sekä moniammatillista tiimityötä. Tutkimusaineistona hyödynnettiin haastatteluja, joissa käytettiin yksilö-, teema- ja ryhmähaastattelumenetelmiä. Tulokset antoivat arvokasta tietoa yksikön henkilöstön näkemyksistä moniammatillisuudesta ja yhteistyöstä.

Tutkielman perusteella moniammatillisuus tunnustetaan kyseisessä yksikössä, mutta käytännössä sitä ei aina nähdä muutoin kuin neuvolan tai verkoston välityksellä. Yhteistyötä eri ammattiryhmien välillä voidaan kehittää tapaamalla säännöllisesti eri ammattilaisia ja lisäämällä resursseja varhaiskasvatukseen, esimerkiksi oman erityisosajan, kuten fysioterapeutin, puheterapeutin tai veon, muodossa. Tällaiset toimenpiteet edistävät lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja vahvistavat työntekijöiden moniammatillista osaamista.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, moniammatillisuus, varhaiskasvatuksen sosionomi, yhteistyö

Shahana Akter, Kristiina Sivanne

"Voices Heard: 'Early Childhood Education Workers' Perspectives on Multidisciplinary Collaboration"

Year

2024

Pages

59

The aim of the bachelor's thesis was to examine the views and experiences of the personnel at a Helsinki early childhood education unit regarding multiprofessional cooperation. The perceptions and experiences of the employees play a crucial role in the success and development of this cooperation. It is important to hear their voices so that early childhood education services can be improved to better meet the needs of children and families.

The objective of the thesis was to deepen the understanding of the significance and implementation of multiprofessional cooperation. The qualitative approach of the study explores how multiprofessional collaboration is manifested in an early childhood education unit in Helsinki and what views the employees have on the subject. The goals are to acquire information about the current situation and the personnel's experiences of multiprofessional cooperation.

The theoretical background of the thesis addresses early childhood education, the roles of different professional groups, multiprofessional cooperation in early childhood education, and multiprofessional teamwork. The research material consisted of interviews utilizing individual, thematic, and group interview methods. The results provided valuable insights into the personnel's views on multiprofessional cooperation.

Based on the study, multiprofessional cooperation is recognized in the unit in question, but in practice, it is not always visible except through the channels of healthcare centers or networks. Cooperation among different professional groups could be enhanced by regularly meeting various professionals and increasing resources for early childhood education, for example, in the form of having specialized professionals such as physiotherapists, speech therapists, or special early childhood education teachers. Such measures would promote the holistic well-being of children and strengthen the interdisciplinary expertise of the staff.

Keywords: early childhood education, multiprofessional cooperation, early childhood education social worker, collaboration

Sisällys

1	Johdanto.....	9
2	Helsingin varhaiskasvatuspalvelut työelämäyhteistyökumppanina	11
2.1	Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri.....	12
2.2	Inklusio varhaiskasvatuksessa	12
3	Varhaiskasvatus.....	13
3.1	Varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat.....	14
3.1.1	Varhaiskasvatustaki.....	15
3.1.2	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	16
3.1.3	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	17
3.2	Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma	20
3.3	Varhaiskasvatussuunnitelmat henkilöstön työn taustalla.....	23
4	Ammattikuvat varhaiskasvatustyössä	24
4.1	Varhaiskasvatustyön johtaja	24
4.2	Varhaiskasvatuksen opettaja	25
4.3	Varhaiskasvatuksen sosionomi.....	26
4.4	Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja.....	27
4.5	Varhaiskasvatustyön arjessa toimivat muut ammattilaiset	28
4.5.1	Varhaiskasvatuksen avustaja.....	28
4.5.2	Varhaiskasvatustyön erityisopettaja	29
4.5.3	Kiertävä varhaiskasvatuksen erityisopettaja	30
4.5.4	Varhaiskasvatuksen S2 opettaja	30
5	Moniammatillisuus varhaiskasvatuksessa.....	31
5.1	Tiimityö.....	32
5.2	Moniammatillinen yhteistyö tiimissä ja ulkopuolisten toimijoiden kanssa	32
5.2.1	Esiopetus ja koulujen kanssa tehtävä yhteistyö.....	33
5.2.2	Sosiaali- ja terveydenhuoltopuolen yhteistyö	34
5.2.3	Lastensuojelu	35
6	Opinnäytetyön toteutus	36
6.1	Laadullinen tutkimusmenetelmä.....	38
6.2	Haastattelut	39
6.3	Tutkimuseettiset kysymykset ja tutkimuksen luotettavuus	40
6.4	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	42
7	Tutkimuksen tulokset ja työelämäpalaute.....	44
8	Johtopäätökset	46
9	Pohdinta	47
	Lähteet.....	50

Kuviot	54
Taulukot	55
Liitteet	56

1 Johdanto

Opinnäytetyön keskeisenä aiheena on moniammatillinen yhteistyö ja työntekijöiden kokemuksia kyseisestä aiheesta. Moniammatillinen yhteistyö on noussut keskeiseksi teemaksi nykypäivän yhteiskunnassa, jossa monimuotoiset perheet, kulttuurinen moninaisuus, erilaiset oppimis- ja kehitystarpeet ovat yleistyneet. Aiemmat tutkimukset ja lehtiartikkelit ovat osoittaneet, että laadukas moniammatillinen yhteistyö voi edistää lapsen oppimista, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus 2023).

Moniammatillinen yhteistyö ja inklusio ovat tärkeitä näkökulmia, kun toimitaan varhaiskasvatuksessa. Inklusio on yksi tärkeä osa suomalaisen varhaiskasvatuksen arvoperustaa ja se lisää osallisuuden pedagogiikkaa. Inklusio sisältää näkemyksen siitä, että kaikilla on ääni, jota tulisi kuulla, tunnistaa ja ottaa huomioon. Inklusion tarkoituksena on edistää lasten välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa ei erotella lapsia tai heidän perheitään piirteiden, ominaisuuksien tai taustojen perusteella, vaan kiinnitetään huomiota ympäristöön ja sen muuttamiseen. (Kangas, Lastikka & Karlsson 2021, 59-60).

Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä ymmärrystä moniammatillisen yhteistyön merkityksestä ja sen käytännöistä. Laadullisen opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten moniammatillinen yhteistyö toteutuu yhdessä Helsingin kaupungin varhaiskasvatuksen yksikössä ja mitä erilaisia näkemyksiä työntekijöillä on aiheesta. Laadullisen opinnäytetyön aineiston keruussa hyödynnettiin menetelmänä sekä puolistrukturoitua kyselylomaketta että haastattelun menetelmiä.

Varhaiskasvatus on laaja aihe ja siihen sisältyy alle kouluikäisten lasten kokonaisvaltainen ja suunnitelmallinen kasvatus, opetus ja hoito. Varhaiskasvatusta tapahtuu pääsääntöisesti päiväkodeissa, mutta sitä voidaan toteuttaa myös perhepäivähoidossa, avoimissa varhaiskasvatusryhmissä ja muissa varhaiskasvatusympäristöissä. Kasvatus toteutetaan yhteistyössä varhaiskasvatusyksikön, vanhempien ja lasten muiden läheisten aikuisten kanssa. (Varhaiskasvatustalaki §1 ja §3 580/2018) Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on edistää lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea oppimista ja kasvua. Keskeisiä varhaiskasvatuksen tavoitteita on sosiaalisten ja tunnetaitojen kehittäminen, kielen oppiminen, motoristen taitojen harjoittelu sekä luovuuden ja mielikuvituksen tukeminen. (Helsingin Varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 40).

Varhaiskasvatustalaki on Suomen lainsäädäntö, joka ohjaa varhaiskasvatusta ja määrittelee sen keskeiset tavoitteet ja toimintaperiaatteet. Laissa on määritelty vanhempien oikeudet ja velvollisuudet varhaiskasvatuksen suhteen. Laki säätelee myös varhaiskasvatuksen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaa varhaiskasvatuksen käytännön toteutusta. Opetushallitus on laatinut varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jossa määritellään varhaiskasvatussuunnitelman käytännön ohjeistukset sekä suositukset varhaiskasvatuksen toiminnalle. Varhaiskasvatusperusteissa määritellään tarkemmin varhaiskasvatuksen sisältöä, toimintakulttuuria, pedagogisia käytäntöjä sekä lapsen kasvun ja oppimisen tukemista koskevia periaatteita. Ne toimivat käytännössä opasasiakirjana varhaiskasvatuksen ammattilaisille, kuten varhaiskasvatuksen opettajille ja kasvattajille.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022.) Varhaiskasvatussuunnitelma eli VASU on asiakirja, jonka varhaiskasvatuksen järjestäjä on velvollinen laatimaan. Asiakirja perustuu

varhaiskasvatukseen ja sisältää käytännön ohjeita ja suunnitelmia varhaiskasvatuksen toteutukselle. Vasu määrittelee varhaiskasvatuksen tavoitteet, toimintaperiaatteet, pedagogisen toiminnan suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen sekä yhteistyön kodin ja varhaiskasvatuksen välillä. (Opetushallitus 2022).

Moniammatillisuus varhaiskasvatuksessa tarkoittaa eri ammattiryhmien yhteistyötä ja vuorovaikutusta lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Moniammatillinen lähestymistapa korostaa eri asiantuntijoiden yhteistyötä lasten ja perheiden parhaaksi. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmassa nousi useassa kohdassa esille, että tärkeimpiä piirteitä moniammatillisuudessa ja varhaiskasvatuksessa on yhteinen tavoite lasten hyvinvoinnista, tiedon jakaminen, yhteisösuunnitelma, säännölliset palaverit, konsultaatiot ja neuvonnat sekä vanhempien osallistaminen. Moniammatillinen lähestymistapa tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita kuten yksilöllisen tuen tarjoaminen, varhaiseen puuttumiseen sekä mahdollisten ongelmien havaitseminen sekä laadukkaana varhaiskasvatuksen tarjoamista kaikille lapsille. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022).

Varhaiskasvatuksessa moniammatillisuus ja tiimityö korostuvat, kun halutaan edistää lasten ja perheiden hyvinvointia. Moniammatillisessa yhteistyössä voi toimia varhaiskasvatuksen opettaja, erityisopettaja, sosionomi, lastenhoitaja, puheterapeutti, neuvolan työntekijä sekä lastensuojelun piiriin kuuluvat työntekijät. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten moniammatillisuus näkyy tässä kyseisessä varhaiskasvatustyksikössä ja mitä keskustelua se herättää henkilöstöllä

Tiimityö varhaiskasvatuksessa on todella ilmeinen ja olennainen osa varhaiskasvatusta, tiimityön kehittämiseen ja panostamiseen kuitenkin ei välttämättä ole aikaa. Sillä lukuisat varhaiskasvatuksen ammattilaiset myöntävät, että tiimien yhteinen aika käytetään yksinomaan lapsiryhmän pedagogisen toiminnan ja juoksevien asioiden hoitamiseen. (Ahonen 2023 s. 10-11).

Tässä opinnäytetyössä kartoitetaan haastatteluiden avulla varhaiskasvatustyksikön henkilökunnan näkemyksiä ja kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä ja sen merkityksestä. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muotoutuu varhaiskasvatuksen käsitteen ja moniammatillisuuden ympärille. Varhaiskasvatuksen moniammatillisuuden ominaispiirteet muun muassa varhaiskasvatuksen ammattikuvaukset ja toimintakulttuuri muodostavat opinnäytetyön tieperustan, jolle se rakentuu.

2 Helsingin varhaiskasvatuspalvelut työelämäyhteistyökumppanina

Helsingin varhaiskasvatus on osa koulutusjärjestelmää, joka muodostaan tärkeän vaiheen lapsen kasvun-, kehityksen- ja opinpolulla. Laadukas varhaiskasvatus edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Helsinki on monipuolinen oppimisen ja kasvatuksen ympäristö, jossa lapset saavat näkyä ja kuulua. Helsingissä annetaan lapselle mahdollisuus leikkiin ja leikin kautta vaikuttamiseen. Lapsen osallisuutta vahvistetaan arjen toiminnassa. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma perustuu varhaiskasvatukseen ja valtaliiton varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022- asiakirjaan.

Varhaiskasvatussuunnitelma asettaa periaatteet ja tavoitteet pedagogiselle toiminnalle sekä arvioinnille. Varhaiskasvatustyöyksiköt laativat vuosittain Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmaan perustuvan toimintasuunnitelman. Toimintasuunnitelmaan kirjataan varhaiskasvatustyöyksikön toimintakulttuuri, toiminnan pedagogiset periaatteet ja yhteiset kehittämisen tavoitteet. Yksikön toimintasuunnitelma sisältää myös tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman. Lapset ja huoltajat ovat mukana toiminnan suunnittelussa. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 6-7).

Opinnäytetyön tekemisen prosessissa työelämänä yhteistyökumppanina toimii yksi Helsingin kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden yksikkö. Yksikössä työskentelee tällä hetkellä epäpätevänä ja pätevänä varhaiskasvatuksenopettajia, lastenhoitajia, varhaiskasvatuksen erityisopettajia, varhaiskasvatuksen sosionomi, avustaja ja muita työntekijöitä kuten keittiötyöntekijät, siivoajat. Yksikössä vierailee ajoittain puheterapeutteja, s2-opettajia ja fysioterapeutti, jotka antavat omaa moniammatillista näkemystään työyhteisöön.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022,10)

2.1 Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteiden mukaan toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, ja se muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuuri rakentuu arvoista, periaatteista, tavoitteiden tulkinnasta, oppimisympäristöistä ja työtavoista. On tärkeää toimintakulttuurissa huomioida yhteistyön eri muodot, kuten vuorovaikutus, ilmapiiri, henkilöstön osaaminen ja ammatillisuus, kehittämisote, johtamisrakenteet, käytännöt, toiminnan organisointi, suunnittelu, toteutus ja arviointi. (Helenius A. & Lumme-Lahti L. 2018, 15).

Toimintakulttuuri ei ole staattinen, vaan se kehittyy jatkuvasti yhteisön vuorovaikutuksen ja kokemusten kautta. Se on kuin kasvava puu, joka tarvitsee ravintoa ja hoivaa pysyäkseen vahvana ja terveenä. Tehokas toimintakulttuuri voi edistää avointa ja luottamuksellista ilmapiiriä, jossa jokaisella on mahdollisuus tuoda esiin omia näkemyksiään ja osaamistaan. Lisäksi se luo pohjan yhteiselle oppimiselle ja jatkuvalle kehitymiselle. Siksi onkin tärkeää kiinnittää huomiota toimintakulttuurin rakentumiseen ja ylläpitoon sekä tarvittaessa tehdä muutoksia sen tukemiseksi ja vahvistamiseksi.

2.2 Inklusio varhaiskasvatuksessa

Inklusio voidaan nostaa yhdeksi osaksi suomalaista varhaiskasvatuksen arvoperustaa ja osallisuuden pedagogiikkaa, sillä se sisältää näkemyksen siitä, että kaikilla on ääni, jota tulisi tunnustaa, kuulla ja ottaa huomioon. Inklusion taustalla vaikuttavat asiat tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta sekä kaikkien lasten yhtäläisistä oikeuksista. Inklusiivinen varhaiskasvatuksen pedagogiikka estää muun muassa sosiaalista ja koulutuksellista syrjäytymistä ja lisää varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten ja heidän perheidensä kokemuksia osallisuudesta ja inklusiosta. (Kangas J., Lastikka A. & Karlsson L. 2021. s.59).

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa puhutaan inklusiosta, jolla tarkoitetaan kaikille yhteistä varhaiskasvatusta, jossa jokaisen lapsen mahdolliset tarvitsemat tukitoimet ja yksilöllinen pedagoginen ohjaus tuodaan varhaiskasvatukseen. Laadukasta inklusiivista varhaiskasvatusta ja opetusta tehdään prosessina, jossa esteitä kaikkien osapuolten osallisuudelle siirretään pois, jotta olisi mahdollista nähdä syrjäyttäviä käytänteitä ja muuttaa niitä. Inklusio nähdään liittyvän läheisesti yhteenkuuluvuuden tunteeseen, joka on olennaista osallisuuden pedagogiikassa. Inklusiosta käsitetään sosiaalisesti oikeudenmukaista kasvatusta, jolla pyritään näkemään erilaisuuksien moninaisuus etuna ja vahvuutena. Inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa ei näin ollen ole tarpeen erotella lapsia tai perheitä piirteiden, ominaisuuksien tai taustojen perusteella, vaan kiinnitetään huomiota ympäristöön ja sen muuttamiseen. (Kangas J., Lastikka A. & Karlsson L. 2021. s.59).

Inklusio on sidoksissa ihmissuhteisiin ja muihin sosiaalisiin siteisiin. Ne ovat erilaisia riippuen siitä, lähestytäänkö inklusiota lähiyhteisön vai yhteiskunnan näkökulmasta.

Varhaiskasvatustyhteisössä jokaisen henkilökohtaisella tunteella yhteisöön kuulumisesta on olennainen rooli. Kuulumisen tunne syntyy siitä, että jokaista yhteisön jäsentä arvostetaan juuri sellaisena kuin hän on. (Kangas J., Lastikka A. & Karlsson L. 2021. s.59-60).

Inklusio on olennainen osa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria, koska se ohjaa toimintaa kohti avoimuutta, hyväksyntää ja yhteisöllisyyttä. Inklusiivisessa toimintakulttuurissa pyritään luomaan ympäristö, jossa jokainen lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja hyväksytyksi juuri sellaisena kuin on. Tämä edellyttää muun muassa sitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstö tunnistaa ja huomioi erilaiset tarpeet, tukee yksilöllistä oppimista ja osallisuutta sekä pyrkii poistamaan syrjiviä käytäntöjä ja esteitä. Yhteisöllinen ja avoin toimintakulttuuri luo pohjan inklusiiviselle varhaiskasvatukselle, ja toisaalta inklusio voi vahvistaa ja kehittää myös itse toimintakulttuuria. Johtaminen vaikuttaa keskeisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin sen kehittämiseen ja laatuun. Johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin ja sen inklusiivisuuden kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Näin ollen varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri ja inklusio voivat tukea ja täydentää toisiaan, molempien pyrkiessä luomaan mahdollisimman osallistavan ja hyväksyvän ympäristön lapsille ja perheille. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022. s.27.)

3 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022,10.)

Varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa varhaiskasvatuslain mukaan päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimena varhaiskasvatustoimintana. Avoin varhaiskasvatustoiminta on suunnattu lapsille, jotka eivät osallistu osa- tai kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen. Avointa

varhaiskasvatustoimintaa on esimerkiksi leikkipuistotoiminta, lasten leikki- ja kerhotoiminta ja avoin päiväkotitoiminta. (Varhaiskasvatustalaki 1 §, 540/2028.)

Varhaiskasvatustalaki määrittelee varhaiskasvatuksen henkilöstön mitoituksen ja kelpoisuudet. Päiväkodissa tulee kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä olla varhaiskasvatuksessa olevien lapsien määrään, heidän ikäänsä ja varhaiskasvatuksessa päivittäin viettämäänsä aikaan suhteutettuna riittävä määrä henkilöitä, joilla on tässä laissa säädetty varhaiskasvatuksen opettajan, sosionomin tai lastenhoitajan ammatillinen kelpoisuus. Henkilöstöstä vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus, josta vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus. Kunnan käytettävissä on oltava varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja. Lisäksi varhaiskasvatuksessa voi olla lasten tarpeet ja varhaiskasvatuksen tavoitteet huomioiden myös muuta henkilöstöä. Jos lapsiryhmässä on avustettava tuen tarpeinen lapsi, tulee hänellä olla avustaja henkilöstömitoituksen ulkopuolella. (Varhaiskasvatustalaki 1 §, 540/2018.)

3.1 Varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat

Suomessa varhaiskasvatusta ohjaa varhaiskasvatustalaki, valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja kunnalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Ennen varhaiskasvatusta, puhuttiin lasten päivähoidosta, tähän tuli hallinnollisia muutoksia, joista varhaiskasvatus siirtyi sosiaali- ja terveystalaministeriön alaisuudesta opetus- ja kulttuuritalaministeriöön vuonna 2013. Näin varhaiskasvatus toimii pohjana lasten tulevalle koulumaailma polulle. (Opetus- ja kulttuuritalministeriö 2018).

Varhaiskasvatustalaki on lainsäädäntöasiakirja, joka on säädetty Suomen parlamentin eli eduskunnan toimesta. Se on virallinen laki, joka määrittelee varhaiskasvatuksen järjestämisen periaatteet, tavoitteet ja keskeiset säännökset. Laki velvoittaa kunnat tarjoamaan varhaiskasvatusta ja määrittelee muun muassa varhaiskasvatuksen tavoitteet, henkilöstövaatimukset, rahoituksen periaatteet sekä lasten oikeudet varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatustalaki määrittelee varhaiskasvatukselle kaikkia sen toteuttajia koskevat tavoitteet, jotka koostuvat esimerkiksi yhdenvertaisuuden, lapsen edun ensisijaisuuden, lasten oikeuksien, lapsuuden itseisarvon ja ihmisenä kasvamisen, perheiden monimuotoisuuden ja kestävään elämäntapaan ohjaamisen ympärille. Samoille periaatteille perustuvat myös valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018.)

Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on puolestaan opetushallituksen laatima asiakirja, joka täydentää varhaiskasvatustalakiä. Se on käytännön ohjeistusta sekä suosituksia varhaiskasvatuksen toiminnalle. Varhaiskasvatusperusteissa määritellään tarkemmin varhaiskasvatuksen sisältöä, toimintakulttuuria, pedagogisia käytäntöjä sekä lapsen kasvun ja oppimisen tukemista koskevia periaatteita. Se toimii opasasiakirjana varhaiskasvatuksen ammattilaisille, kuten varhaiskasvatuksen opettajille, sosionomeille ja lastenhoitajille. Valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta kunnat laativat omat varhaiskasvatussuunnitelmansa. Kunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma on pohjana vuosittain laadittavalle varhaiskasvatusyksikön toimintasuunnitelmalle. Lisäksi varhaiskasvatusyksikön ryhmien tulee laatia omat ryhmän toimintasuunnitelmansa sen jälkeen, kun lasten varhaiskasvatussuunnitelmat on tehty lasten vanhempien kanssa keskustellen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022.)

3.1.1 Varhaiskasvatustalaki

Varhaiskasvatustalaki on keskeinen säädös, joka määrittelee varhaiskasvatuksen järjestämisen periaatteet ja tavoitteet Suomessa. Lain tarkoituksena säätää lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen, sen järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvissä asioissa. Varhaiskasvatuksen eri toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, jota järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoito, jota järjestetään perhepäivähoidossa ja avoin varhaiskasvatustoiminta, jota järjestetään toimintaan soveltuvassa paikassa. Tätä lakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan järjestämään tai tuottamaan päiväkotitoimintaan ja perhepäivähoitoon. Kunta tai kuntayhtymä voi lisäksi järjestää avointa varhaiskasvatustoimintaa alueella esiintyvän tarpeen mukaan tuottamalla toiminnan itse. (Varhaiskasvatustalaki 1§, 540/2018.)

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan perinteisesti lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatus käsittää lapsen suunnitelmallisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon, jossa keskeistä on pedagogiikka. (Varhaiskasvatustalaki 2 §, 540/2018).

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää jokaisen lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Tavoitteena on myös tukea oppimista, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen pitää turvata lapsen kunnioittava kohtelu, tarjota kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen ympäristö. Lisäksi sen tulee tunnistaa lapsen yksilöllinen tukitarve sekä tarjota tarkoituksenmukaista tukea. Varhaiskasvatuksen pitää varmistaa lapsen osallisuus ja toimia yhteistyössä vanhempien tai huoltajien kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin tukemiseksi. (Varhaiskasvatustalaki 3§, 540/2018.)

Monialainen yhteistyö on keskeinen käsite varhaiskasvatuslaissa, ja se viittaa yhteistyöhön eri toimijoiden välillä varhaiskasvatuksen kontekstissa. Varhaiskasvatuslaki edellyttää monialaista yhteistyötä eri tahojen kanssa varhaiskasvatuksen laadun ja vaikuttavuuden varmistamiseksi. Tämä yhteistyö ulottuu eri sektoreiden, kuten terveyden huollon, sosiaalihuollon, koulutuksen ja muiden lapsiin ja perheisiin vaikuttavien toimijoiden välille. (Varhaiskasvatuslaki 7§, 540/2018.)

3.1.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on opetushallituksen määräämä käytännön asiakirja, jonka tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset. Lisäksi perusteissa on otettu huomioon lainsäädännön muutokset. Perusteita on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä hyödyntäen uusimpia tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 9-10.)

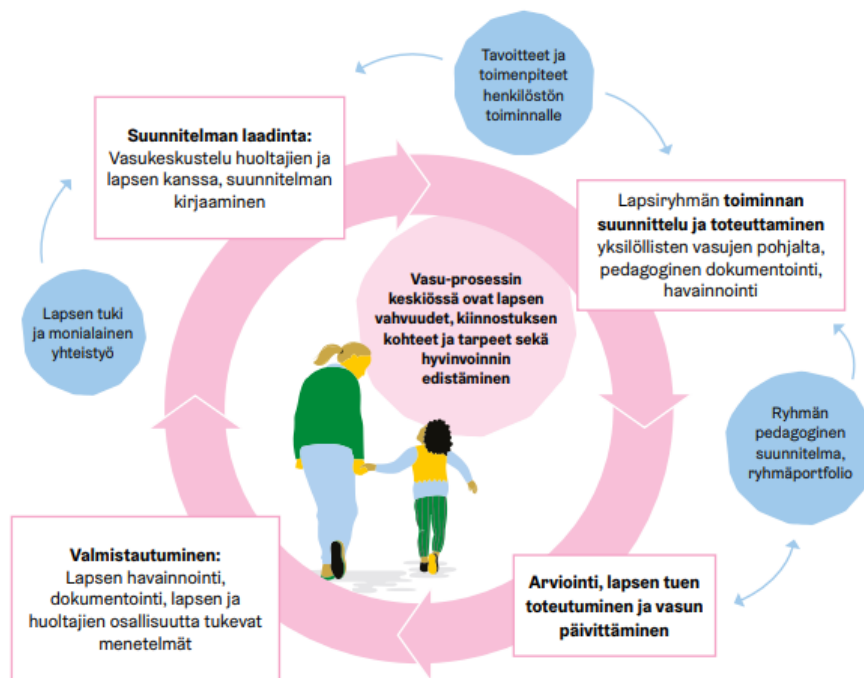
Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä edistetään varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä varhaiskasvatuksen laadukasta pedagogista toimintaa. Vastuu yhteistyön toteutumiselle ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveeseen ja turvalliseen kasvuun, kehitykseen ja oppimisen edistämiseen. Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet. Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä lastenneuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 37 ,38.)

3.1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma eli Vasu on lapsen varhaiskasvatuslain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi on jokaiselle päiväkodissa olevalle lapselle laadittu varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja tarpeet. On tärkeää, että huoltajan sekä henkilöstön havainnot ja näkemykset, lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta otetaan huomioon. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää tuntea lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Vasun laatimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Suunnitelmaa laadittaessa tai päivittäessä hyödynnetään lapsen mahdollista aiempaa varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä pedagogista dokumentointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on toiminnan suunnittelun ja arvioinnin väline. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet, mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 8.)

Suunnitelma päivitetään sekä tarkennetaan vähintään kerran vuodessa tai lapsen tarpeiden mukaan. Prosessin työstämiseen, havainnointiin, dokumentointiin ja arviointiin osallistuu moniammatillisesti koko lapsen kanssa toimiva kasvattajatiimi. Päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja tai siihen vastaava kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista hyödynnetään erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän osalta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuentarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki sen toteutuminen ja tuen vaikuttavuuden ja tukitoimien toteutumisen arvioinnin. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 8).

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta on jatkumo

Kuvio 1 : Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta ja jatkumo. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 9)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta ja jatkumo (kuvio 1) mukainen Vasu-prosessi pitää sisällän lapsen vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet hyvinvoinnin edistämiseksi. Tärkeää Vasu prosessissa on kunnollinen valmistautuminen, jossa lasta havainnoidaan, dokumentoidaan sekä lapsen ja huoltajien osallisuutta tuetaan kuuntelemalla heidän näkemyksiään. Sen jälkeen laaditaan suunnitelma ja tarvittaessa tuetaan lasta sekä hyödynnetään monialaista yhteistyötä. Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa laadukkaasti varhaiskasvatuksen toteuttaminen ja kehittäminen. Monialaista yhteistyötä tehdään Helsingin varhaiskasvatuksessa esimerkiksi esiopetuksen, koulun, neuvolan ja lastensuojelun sekä muiden sosiaalipalveluiden ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa.

Moniammatillisessa yhteistyössä pyritään käyttämään kaikkien eri osa-alueiden osaajien vahvuuksia, sekä konsultoimaan tarvittaessa, kun oma osaaminen ei riitä. (Haastateltava 1)

Sosiaali- ja terveydenhuolto puoli on jakautunut eri osa-alueisiin ja sen takia on tärkeää tietää kehen olla yhteydessä varhaiskasvatus ympäristön ulkopuolelta. Tässä kappaleessa avataan neuvolan kanssa tehtävä yhteistyö ja siihen liittyvät lapsen 4-v hyve tarkastus, neuvolatiimin, psykologin, puheterapeutin, toimintaterapeutin, koulujen sekä lasten

suojeluun liittyvät työnkuvat ja miten yhteistyötä toteutetaan yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa.

Lastenneuvolat palvelevat alle kouluikäisiä lapsia ja heidän perheitään. Lastenneuvolassa pyritään edistämään lasten ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia. Neuvolatyön tavoitteena on perheen terveiden elintapojen edistäminen ja lapsen terveen kehityksen esteiden tunnistaminen sekä poistaminen mahdollisuuksien mukaan. Näin kavennetaan perheiden välisiä terveyseroja. Lastenneuvolassa tuetaan vanhemmuutta mm. Turvallisessa, lapsilähtöisessä kasvatuksessa ja lapsen hyvässä huolenpidossa. Neuvolassa pyritään havaitsemaan lapsiperheiden erityisen tuen tarpeet mahdollisemman varhain ja järjestämään tarkoituksenmukaista tukea ja apua. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023a.)

Helsingissä varhaiskasvatuksessa olevan neljävuotiaan lapsen laaja terveystarkastus tehdään yhteistyönä perheen, varhaiskasvatuksen ja neuvolan kesken. Tätä kutsutaan Hyve 4- malliksi. Noin kaksi kuukautta ennen lapsen 4-vuotissyntymäpäivää huoltajien kanssa käydään varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelu ja sen perusteella kirjataan lapsen kehitystä koskevat keskeiset tiedot tiedonsiirtolomakkeeseen. Lomake lähetetään varhaiskasvatuksesta huoltajan suostumuksella neuvolaan. Neuvolassa lapselle tehdään laaja terveystarkastus, jonka perusteella lapselle terveydenhoitaja täydentää lomakkeen ja lähettää sen takaisin päiväkotiin. Tämän Hyve 4- mallin tavoitteena on tunnistaa yhteistyössä tuen tarpeet tarpeeksi ajoissa ja auttaa lasta ja perhettä oikeanlaisen tuen löytämisessä. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 34.)

Neuvolan kanssa toteutetaan yhteistyössä myös neuvola päiväkodissa- toimintamallia. Sen avulla lapsen 3-vuotisterveystarkastus ja suunterveystarkastus voidaan järjestää yhdellä kertaa päiväkodissa. Huoltajat saavat valita osallistuvatko he päiväkotitapaamiseen vai perinteiseen terveystarkastukseen neuvolassa. Helsingissä henkilöstöllä on mahdollisuus kysyä lapsiperheiden sosiaalineuvonnan puhelinalueesta neuvoja ja konsultaatiota. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 35.)

Neuvolatiimi koostuu monista ammattilaisista, joilla jokaisella on oma roolinsa lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukemisessa. Neuvolalääkäri vastaa lasten terveyden ja kehityksen seurannasta, kuten terveystarkastuksista, rokotuksista ja terveysongelmien diagnosoinnista ja hoidosta. Neuvolan terveydenhoitaja tarjoaa perheille terveysneuvontaa, tukea vanhemmuuteen, kasvatuskysymyksiin ja lapsen kehitykseen liittyvissä asioissa. Hän myös seuraa lapsen kasvua ja kehitystä sekä tekee terveystarkastuksia ja rokotuksia. Sosiaalityöntekijä on tarvittaessa mukana neuvolatiimissä erityisesti, jos perheellä on sosiaalisia tai taloudellisia haasteita, tarjoten tukea perheenjäsenten välisiin suhteisiin, taloudelliseen tilanteeseen ja muihin perheen liittyviin kysymyksiin. Fysioterapeutti auttaa lapsia liikuntaan ja motorisiin taitoihin liittyvissä haasteissa tarjoten arviointia, ohjausta ja

hoitoa. Puheterapeutti auttaa lapsen puheen tai kielen kehityksen haasteissa tarjoten arviointia, ohjausta ja terapiaa. Psykiatrinen sairaanhoitaja tai psykologi tarjoaa tukea perheille, joiden lapset kärsivät mielenterveysongelmista, käyttäytymisen haasteista tai muista psykologisista ongelmista. Neuvolatiimissä voi toimia myös toimintaterapeutti, jonka tehtävänä on harjoitella lapsen ikätason mukaisia arjen taitoja, joissa lapsella ilmenee haasteita. (Helsingin kaupunki 2024.) Toimiva yhteistyö eri ammattilaisten välillä varmistaa kokonaisvaltaisen tuen lapsen ja perheen tarpeisiin.

3.2 Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma

Aikaisempia Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmia oli käyttöön otettu 2017, 2019 ja 2022. Vuoden 2017 varhaiskasvatuksen suunnitelmassa haluttiin korostaa aiempaa enemmän pedagogiikkaa, osallisuutta ja toiminnan arviointia. 2017, uutena huomiona tuli monilukutaito, mediakasvatus sekä digitalisaation ja teknologian mahdollisuudet. Työtavoissa korostui edelleen leikki sekä laaja-alaiset oppimiskokonaisuudet. (STT 2017.)

Vuoden 2019 varhaiskasvatussuunnitelmassa oli haluttu nostaa etenkin leikkiä, kaveritaitoja ja osallistumista toiminnan keskiöön. Henkilöstö vaali pedagogisesti ohjattuja leikkejä, osallistui, havainnoi ja reagoivat herkemmin lasten aloitteisiin. Lapsille haluttiin luoda koko kaupungin kattava oppimisympäristö, joka houkuttaisi lapsia päivittäiseen liikkumiseen. Vuoden 2019 Helsingin varhaiskasvatussuunnitelman päivityksenä tarkennettiin lapsen hyvinvointiin liittyen, hyvien kaveritaitojen, kiusaamisen ehkäisyn ja uudessa ryhmässä aloittamisen osalta. Suunnitelmaa haluttiin täydentää myös kielten opetuksen osalta. Teemoihin oli koottu ajatuksia lapsilta ja huoltajilta. (STT 2019.)

Helsingin kaupunki on päivittänyt tuoreimman varhaiskasvatussuunnitelmansa vuonna 2022. Päivityksen tärkeänä painopisteenä nousi kaikkien lasten yhdenvertaisuus ja osallisuus. Toiminnan kehittämisen keskiössä oli yhteisöllisyyden ja inklusion edistäminen. Suunnitelmaan kuvattiin tarkemmin lapsen oikeus tarvitsemaansa tukeen, tuen muodot ja tasot sekä niihin liittyvä päätöksenteko. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmassa korostuu yhdenvertaisuuden ja osallisuuden lisäksi leikin merkitys, kestävän tulevaisuuden rakentaminen moninaisessa kaupunkiympäristössä, lukemisesta ja liikkumisesta innostuminen sekä säännöllinen varhaiskasvatuksen toiminnan arviointi yhdessä henkilöstön, lasten ja huoltajien kanssa. (Helsingin kaupunki 2022.)

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022 on laajempi sisällöltään ja selkeämmin jäsenneilty verraten 2019 varhaiskasvatussuunnitelmaan. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma vuodelta 2022 kattaa varhaiskasvatuksen suunnitelman ja perusteet. Suunnitelma sisältää perusteiden velvoittavuudet sekä Helsingin että lapsen varhaiskasvatussuunnitelman. Toisessa osassa

käsitellään varhaiskasvatuksen tehtäviä ja yleisiä tavoitteita. Tämä osio sisältää varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat veloitteet, toimintamuodot sekä osan lapsen kasvun ja oppimisen polusta. Lisäksi käydään läpi arvoperusta, pedagoginen painotus kasvatuksessa ja opetuksessa sekä laaja-alainen osaaminen, kuten ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito, digitaalinen osaaminen ja osallistuminen ja vaikuttaminen. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 3.)

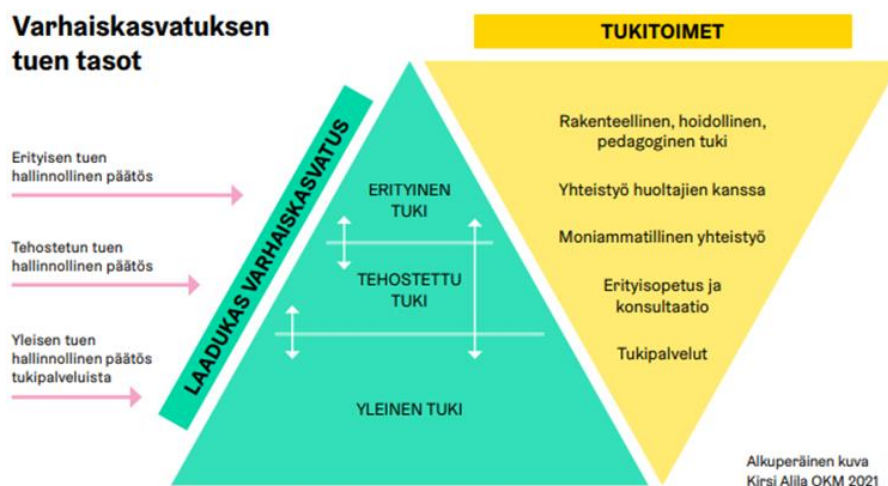
Kolmannessa osassa keskitytään varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin. Siinä käsitellään toimintakulttuurin kehittämistä ja ohjaavia periaatteita, kuten oppivaa yhteisöä, leikkiin kannustavaa yhteisöä, osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, kulttuurillista moninaisuutta ja kielitietoisuutta, hyvinvointia, turvallisuutta ja kestäväää elämäntapaa, oppimisympäristöjä sekä yhteistyötä varhaiskasvatuksessa ja huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä. Neljännessä kappaleessa käsitellään pedagogisen toiminnan suunnittelua ja toteuttamista. Siinä keskitytään pedagogisen toiminnan viitekehykseen, dokumentointiin, monipuolisiin työtapoihin, leikin merkitykseen kehityksessä, oppimisessa ja hyvinvoinnissa, oppimisen alueisiin, kielenrikkaaseen ympäristöön, ilmaisun moniin muotoihin, minään ja meidän yhteisöömme sekä tutkimiseen ja toimimiseen ympäristössä. Lisäksi otetaan huomioon kieleen ja kulttuuriin liittyvät näkökulmat. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 3.)

Viidennessä kappaleessa käsitellään lapsen tukemista varhaiskasvatuksessa. Tässä osassa selitetään, miten tuki järjestetään ja millaisia ovat sen ohjaavat periaatteet ja vastuut. Lisäksi käsitellään yhteistyötä tuen aikana, lapsen ja huoltajan kanssa tehtävää yhteistyötä, tuen toteuttamista varhaiskasvatuksessa, yleistä tukea, erityistä tukea, erilaisia tukimuotoja, lapsen tuen arviointia ja varhaiskasvatussuunnitelmaa tuen aikana sekä päätöstä tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista. Kuudes kappale käsittelee vaihtoehtoista pedagogiikkaa ja erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta. Viimeinen, seitsemäs kappale käsittelee varhaiskasvatuksen toiminnan arviointia ja kehittämistä. Tässä osassa keskitytään pedagogisen toiminnan arviointiin ja kehittämiseen sekä yleisen varhaiskasvatuksen arviointiin ja kehittämiseen Helsingissä. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 3.)

Verraten vuoden 2019 varhaiskasvatussuunnitelman tiivistä johdantoa seurasi osio, joka antoi lyhyen katsauksen suunnitelman kokonaisuudesta. Toisessa osiossa käsiteltiin lapsuuden merkitystä, varhaiskasvatuksen arvoperustaa Helsingissä, varhaiskasvatuksen järjestämistä ja toimintamuotoja, yhteistyön periaatteita, laaja-alaista oppimista, oppimiskäsitystä, oppimisympäristöjä ja lapsen vasua. Kolmannessa kappaleessa keskityttiin toimintakulttuuriin, leikin pedagogiikkaan, osallisuuteen, yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon, kulttuurilliseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen sekä oppimisen alueisiin. Neljännessä kappaleessa käsiteltiin kehityksen ja oppimisen tukea, kun taas viidennessä kappaleessa

tarkasteltiin pedagogisen toiminnan arviointia, dokumentointia ja kehittämistä. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2019,2).

Molemmissa varhaiskasvatuksen suunnitelmissa on vahva painotus lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Sekä 2019 että 2022 versioissa korostetaan varhaiskasvatuksen merkitystä lapsen oppimisen tukemisessa ja kasvun tukemisessa. 2019 suunnitelma oli paljon tiiviimpi paketti ja selkeä rakenne, mikä helpottaa sisällön hahmottamista. 2022 suunnitelma taas oli paljon syvällisempi tarkastelu varhaiskasvatuksen eri osa-alueisiin, kuten laaja-alaiseen osaamiseen, toimintakulttuuriin ja lapsen tukeen liittyvissä asioissa, kuten lapsen tuen muodot, tasot ja niihin liittyvä päätöksenteko (Kuvio 1). Päivitetyin versio 2022 tarjoaa syvällisempää ja yksityiskohtaisempaa näkymän varhaiskasvatuksen monimuotoiseen maailmaan. Sekä tarkentaa lapsen tuentarpeen kolmiportaan.

Kuvio 2: Varhaiskasvatuksen tuen tasot (Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 53).

Varhaiskasvatuksen tuen kolmiporras, kuten Kuvio 1 esittää, osoittaa, että varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada tarvitsemaansa tukea yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa tai hyvinvointinsa tukemiseksi heti, kun tuen tarve ilmenee. Tuki järjestetään varhaiskasvatuksessa yleisenä, tehostettuna ja erityisenä tukena inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Tämä tuen tason kolmiporras selkeyttää paremmin lasten tuen prosessin aloittamista ja suunnittelua.

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmaa on päivitetty noin kerran neljässä vuodessa. Ensimmäinen päivitys oli 2017 ja viimeisin oli vuonna 2022. Päivitystahti voi kuitenkin

vaihdella kaupungista riippuen sekä muista tekijöistä, kuten lainsäädännön muutoksista tai uusista pedagogisista suuntauksista. (Opetushallitus 2024c).

3.3 Varhaiskasvatussuunnitelmat henkilöstön työn taustalla

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa henkilöstön työtä lapsiryhmissä. Lasten yksilöllisten varhaiskasvatussuunnitelmien pohjalta, sekä havainnoinnin ja pedagogisen dokumentoinnin avulla suunnitellaan ja toteutetaan lapsiryhmän toimintaa. Lapsiryhmän suunnitelmista ja pedagogisesta toiminnasta vastaa lapsiryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. Toiminnan toteutuksessa on mukana lapsiryhmässä työskentelevä moniammatillinen tiimi. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 9).

Helsingin varhaiskasvatussyksiköt laativat vuosittain Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmaan perustuvan toimintasuunnitelman, johon kirjataan yksikön toimintakulttuuri, pedagogiset painotukset ja yhteiset kehittämisen tavoitteet. Yksikön toimintasuunnitelma sisältää tasa-arvo ja yhdenvertaisuus periaatteet.

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Sen vuoksi jokaiselle päiväkodissa olevalle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu, tarpeet sekä huoltajan että henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeä tuntee lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Lisäksi laatimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan henkilöstön pedagogiselle toiminnalle. Ne kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla ja oppimisympäristöillä tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tavoitteita asetettaessa otetaan huomioon myös huoltajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemykset lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä, oppimisesta, ja tuen tarpeista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on toiminnan suunnittelun ja arvioinnin väline. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään ja arvioiden tarvittaessa useamman kerran toimintavuoden aikana. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022,8.)

4 Ammattikuvat varhaiskasvatusyksikössä

Ennen vuotta 2018 kelpoisuusehdot ja henkilöstörakennetta koskevat säädökset tuottivat päiväkoteihin henkilöstörakenteen, jossa sosiaali- ja terveystieteiden tutkinnon suorittaneita oli huomattavasti enemmän kuin kasvatustieteiden tutkinnon suorittaneita. Samoin toisen asteen tutkinnon suorittaneita oli huomattavasti enemmän (2/3) kuin korkea-asteen tutkinnon suorittaneita (1/3). Vallitseva tilanne ei vastannut varhaiskasvatuksen tehtävien ja painopisteiden muutoksia ja tarve muutokselle tuli uuteen lainsäädäntöön. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, 80.)

Varhaiskasvatuksen lain muutos tehtiin, koska haluttiin kehittää ja parantaa nykyistä varhaiskasvatuksen laatua. Lain muutoksella pyritään varmistamaan, että varhaiskasvatus tarjoaa lapsille laadukasta kasvatusta, oppimista ja hoitoa, jotka tukevat heidän kehitystään paremmalla tavalla. Muutoksella varmistetaan, että henkilöstöllä olisi jatkossa riittävä koulutus ja osaaminen työssään. Siksi kelpoisuusvaatimukset päivitettiin ja mahdollisesti uusien ammattiryhmien kuten varhaiskasvatuksen sosionomien työn kuva tunnistettiin ja integroitiin varhaiskasvatukseen.

Yliopistojen kandidaattikoulutusta ja toisen asteen lastenohjaajakoulutusta lukuun ottamatta, muut varhaiskasvatuksen hoitoja kasvatustehtäviin kelpoistavat koulutukset pyrkivät ns. geneerisyyteen, toisin sanoen laajaan, erilaisille kentille siirrettävissä olevaan osaamiseen. Sekä sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnoissa (lähihoitaja) että ammattikorkeakoulujen sosionomikoulutuksissa geneerisyys toteutuu sosiaali- ja terveystieteiden kehityksessä. Yksi geneerisyyden perusteluista on aiemmin ollut se, että henkilöstöä on helppo liikutella sosiaali- ja terveystieteiden tehtävissä muuttuvien työvoimatarpeiden mukaan. ((Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, 81).

Vaikka geneerisellä koulutus on osittain hyödyllistä tai perusteltua joissakin osa-alueilla, on se varhaiskasvatuksen alueella osoittautunut pulmalliseksi. Kun geneerisyys rakentuu sosiaali- ja terveystieteiden kontekstissa, jää riittävä varhaiskasvatukseen syventyminen koulutuksen aikana toteutumatta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, 82.) Tämän vuoksi tehtiin muutoksia varhaiskasvatuslakiin sekä selkeytettiin eri ammattialojen kelpoisuusvaatimuksia.

4.1 Varhaiskasvatusyksikön johtaja

Johtajan ja varajohtajan rooli on Varhaiskasvatuslain § 31 mukaisesti kelpoisuusvaatimuksena päiväkodin toiminnasta vastaavan johtajan tehtävään on kelpoisuus varhaiskasvatuksen

opettajan tai sosionomin tehtävään ja vähintään kasvatustieteen maisterin tutkinto sekä riittävä johtamistaito. (Varhaiskasvatustalaki §31, 540/ 2018).

Varhaiskasvatustalouden johtajalta odotetaan monipuolisia taitoja ja kykyä kehittää yksikkönsä varhaiskasvatustalouden laatua. Johtajan kyky organisoida toimintaa ja henkilöstöjohtamisen taidot luovat mahdollisuuksia tiimityössä onnistumiselle. Onnistunut tiimityö luo edellytykset lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle varhaiskasvatustalouksessa. (Ranta, S, 2023,s.40-41)

Johtajan on huolehdittava riittävästä henkilöstöstä, luotava lapsiryhmille ja tiimeille pysyvyyttä ja kehitettävä kokousrakenteita. Johtajan vastuulla on lapsiryhmien ja tiimien muodostaminen henkilöstöä kuunnellen. Vastuu varhaiskasvatustalouden taloudesta, hankinnoista ja budjetoinnista ovat johtajan tehtävälisillä. Päiväkodin johtaja vaikuttaa keskeisesti päiväkodissa muotoutuvaan toimintakulttuuriin, sen laatuun ja kehittämiseen sekä arviointiin. Varhaiskasvatustalouksen perusteiden mukaan päiväkodin johtajan tulee edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita säännölliseen moniammatilliseen keskusteluun. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka käsittää tavoitteellisen ja suunnitelmallisen johtamisen. (Kansallisen koulutuksen arviointikeskus 2023, 18-19)

Henkilöstön työhyvinvoinnin edistäminen ja ammatillisen kehittymisen mahdollistaminen on johtajan vastuulla. Yhteistoiminta työsuojelun ja työturvallisuuden takaaminen kuuluvat myös johtajan tehtäviin. Uusien työntekijöiden perehdyttäminen kuuluu johtajan vastuualueeseen. Johtaja käy koko henkilökunnan kanssa vuosittain onnistumiskeskustelun, jossa arvioidaan kulunutta kautta ja asetetaan tavoitteita tulevalle kaudelle.

4.2 Varhaiskasvatustalouden opettaja

Varhaiskasvatustalouden § 26 mukaan varhaiskasvatustalouden opettajan kelpoisuuteen vaaditaan vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy varhaiskasvatustalouden ammatillisia valmiuksia antavia opintoja. Tarkemmat määräykset näistä opinnoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella tai ne voidaan täydentää muilla mainituilla opinnoilla. (Varhaiskasvatustalaki §26, 504/2018.)

Varhaiskasvatustalouden opettaja vastaa varhaiskasvatustalouksen suunnitelmien laatimisesta sekä moniammatillisen tiimityön organisoimisesta ja johtamisesta. Opettaja toteuttaa, kehittää ja arvioi pedagogista toimintaa yhteistyössä moniammatillisen tiimin kanssa. Lisäksi opettaja

vastaa yhteistyöstä huoltajien ja yksikön ulkopuolisten tahojen kanssa. (Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, s. 12)

Varhaiskasvatuksen opettajalla on pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksen työtiimissä. Hän suunnittelee ja johtaa tiimin pedagogista toimintaa, kehittää ja arvioi sitä sekä varmistaa, että pedagoginen toiminta vastaa lasten yksilöllisiä tarpeita ja kehitystasoa. Opettaja vastaa myös lasten kasvatuksesta, oppimisesta ja hyvinvoinnista varhaiskasvatusympäristössä. Hän tekee tiivistä yhteistyötä muiden varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa, kuten varhaiskasvatuksen opettajien, lastenhoitajien ja avustavan henkilöstön kanssa, ja jakavat vastuun päivittäisestä toiminnasta varmistaen, että varhaiskasvatusympäristö on turvallinen, kannustava ja innostava kaikille lapsille. Opettajan roolissa on tärkeää, että hän työskentelee lasten kanssa vuorovaikutuksessa, ohjaa leikkejä, opettaa uusia taitoja ja tukee lasten sosiaalisten taitojen kehittymistä, tarjoten samalla lapsille lämpimän ja turvallisen kasvuympäristön. Opettajan olisi myös tärkeää toimia hyvässä yhteistyössä huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä, sillä se mahdollistaa avoimen ja rakentavan viestinnän, joka tarjoaa tukea vanhemmille tarvittaessa.

4.3 Varhaiskasvatuksen sosionomi

Varhaiskasvatuslain § 27 mukaan kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviin on vähintään sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet vähintään 60 opintopisteen laajuiset opinnot, joista voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella, tai sosionomin tutkinto, jota on täydennetty mainituilla opinnoilla. (Varhaiskasvatuslaki §27, 504/ 2018). Varhaiskasvatuksen sosionomin työkuvaan kuuluvat lapsiryhmän toimintaan osallistumisen lisäksi lasten ja perheiden hyvinvointiin ja voimavaroihin liittyvien tarpeiden tunnistaminen, arviointi ja ohjaaminen hyvinvointia varmistavien tukitoimien ja palveluiden piiriin. Sosionomilla on taitoja huomioida lasten ja perheiden kulttuurinen, kielellinen ja katsomuksellinen moninaisuus sekä kehittää osallistavia ja yhteisöllisiä pedagogisia menetelmiä lapsiryhmän ohjaukseen ja yhteistyöhön perheiden kanssa. (Ranta, S, 2023 s.12)

Talentian eli sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö on laatinut varhaiskasvatustyöryhmän kanssa luonnoksen varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvasta (Kuvio 2). Luonnoksen lähtökohtana hyödynnettiin varhaiskasvatuslakia, sen perusteita, varhaiskasvatuksen laadun ja arvioinnin perusteita sekä indikaattoreita. Lisäksi hyödynnettiin tietoa varhaiskasvatuksen sosionomin ydinosaamisesta sekä varhaiskasvatuksen sosionomin opetussuunnitelman sisällön valmisteluista, joissa eri ammattikorkeakoulut olivat mukana. Kuviossa 1 on tiivistetysti kerrottu varhaiskasvatuksen sosionomin tärkeät opetus- ja kasvatustekniikat ja varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen on juuri tämä

moniammatillinen verkostotyö, jossa ollaan yhteydessä eri sote-palveluihin. Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö, jossa arvioidaan lapsen ja perheen sosiaalisen tuen tarvetta, perhettä neuvotaan sekä ohjataan sote-palveluiden piiriin. (Talentia 2024).

Kuvio 3: Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva (Talentia 2024).

4.4 Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajan työssä korostuu lasten hoiva ja huolenpito, lasten perheiden hyvinvoinnin tukeminen ja edistäminen sekä työskentely ennaltaehkäisevin menetelmin. Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja osallistuu työtiin jäsenenä perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Kelpoisia tehtäviin ovat muun muassa lähihoitajat, jotka ovat suorittaneet lasten- ja nuorten kasvatuksen ja hoidon osaamisalan tai vammaistyön osaamisalan, kunhan tutkinto sisältää lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja oppimisen edistämisen tutkinnon osan (sosiaali- ja terveysalan perustutkinto). Kelpoisia ovat myös lastenohjaajat, jotka valmistuvat varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan osaamisalalta (kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto). Varhaiskasvatuksen lastenhoitajan tehtävänä on tarjota lapselle ikä- ja kehitystason mukaista kasvatusta ja hoitoa. Työ tapahtuu yhteistyössä lapsen huoltajien ja muun henkilökunnan kanssa tiiminä, noudattaen sovittuja toimintamalleja. Työtä ohjaavat varhaiskasvatustutkimuslaki, varhaiskasvatussuunnitelmat, työn vaatavuuden arviointi sekä lähihoitajan eettiset ohjeet. (Super 2022, 3.)

Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja osallistuu varhaiskasvatussuunnitelmien laadintaan, arviointiin ja toteutukseen sekä lapsi- että ryhmätasolla sovitun mallin mukaisesti. Työssään hän havainnoi lapsia ja toimii vuorovaikutuksessa huoltajien, lapsiryhmän, työyhteisön ja yhteistyötahojen kanssa. Tärkeää on tunnistaa normaali lasten kehitys ja tukea lapsia yksilöllisten tarpeiden mukaan. Arkityössä painottuvat perushoito ja hoiva.

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajan työ on monipuolista ja vaativaa, mutta myös äärimmäisen palkitsevaa. Yhteistyöllä ja ennaltaehkäisevällä työtoteutuksella hän voi vaikuttaa merkittävästi lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin jo varhaisessa vaiheessa. (Super 2022, 4.)

Varhaiskasvatustilain § 28 mukaan kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen lastenhoitajan tehtävään on kasvatustil- ja ohjausalan perustutkinto, sosiaali- ja terveysalan perustutkinto tai muu vastaava soveltuva tutkinto, joihin sisältyy tai joita on täydennetty riittävän laajoilla lasten hoidon, kasvatustil- ja opetuksen tutkinnon osilla. (Varhaiskasvatustilain § 28, 504/2018)

Varhaiskasvatustil- ja opetuksen lastenhoitajan vastuualueena on lasten perushoidon tilanteiden suunnittelu ja kehittäminen tiimin jäsenenä. Perushoito on tärkeä osa lasten päivittäistä toimintaa sekä laaja-alaista oppimista. Varhaiskasvatustil- ja opetuksen lastenhoitaja osallistuu osana tiimiä lapsiryhmän toiminnan toteuttamiseen, arviointiin ja kehittämiseen. Yksikössä varhaiskasvatustil- ja opetuksen lastenhoitaja osallistuu kuukausittain yksikön pedagogiseen palaveriin vertaisryhmässä.

4.5 Varhaiskasvatustil- ja opetuksen arjessa toimivat muut ammattilaiset

Varhaiskasvatustil- ja opetuksen yksikössä toimivat eri koulutustaustoista tulevat ammattilaiset moniammatillisissa tiimeissä. Tällä taataan tuen toteutuminen inklusiivisen varhaiskasvatustil- ja opetuksen periaatteiden mukaisesti. Varhaiskasvatustilain (540/2018) kuudennen luvun 25 § mukaan kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan on huolehdittava, että varhaiskasvatustil- ja opetuksessa on riittävä määrä tässä luvussa säädettyä eri kelpoisuusvaatimukset täyttävää henkilöstöä, jotta varhaiskasvatustil- ja opetukselle säädettyt tavoitteet voidaan saavuttaa ja jotta myös vammaisten ja muiden lasten tuen tarpeisiin vastataan. Kunnan käytettävissä on oltava varhaiskasvatustil- ja opetuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti varhaiskasvatustil- ja opetuksen erityisopettajan palveluja. (Varhaiskasvatustilain § 25, 504/2018) . Muita työntekijöitä voi olla esimerkiksi kuntoutusohjaaja, alueen oma fysioterapeutti ja toimintaterapeutti.

4.5.1 Varhaiskasvatustil- ja opetuksen avustaja

Jos päiväkodissa on yksi tai useampi vammaisen tai 15 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettujen tuen tarpeessa oleva lapsi, on tämä otettava huomioon lasten taikka 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden lukumäärässä, jollei päiväkodissa ole tällaista lasta varten

avustajaa. Avustajaa ei lueta 1 momentissa tarkoitettuun mitoitukseen. (Varhaiskasvatustutkimuslaki 16.12.2021/1183)

Varhaiskasvatustutkimusyksikössä työskentelee yksi henkilökohtainen avustaja lapsiryhmän tiimin jäsenenä. Nykyisin avustajan tehtävässä voi toimia eri koulutustaustaisia henkilöitä esim. koulunkäynninohjaajatutkinnon suorittanut. Kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinnon lisäksi henkilökohtaiseksi avustajaksi voi päätyä sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon eli lähihoitajan tutkinnon suorittamisen myötä.

Varhaiskasvatuksen avustaja toimii tiimin jäsenenä ja vastaa avustamansa lapsen perustarpeista ja hyvinvoinnista. Hän avustaa lasta osallisuuteen lapsiryhmän yhdenvertaisena jäsenenä. Avustajan työn kuva muokkautuu avustettavan lapsen tarpeita vastaavaksi. Se voi vaihdella vuosittain.

4.5.2 Varhaiskasvatustutkimusyksikön erityisopettaja

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tuo varhaiskasvatukseen erityispedagogiikan asiantuntemusta. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtävänä on vaikuttaa oppimisympäristöön siten, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus kasvaa, kehittyä ja oppia yhteisessä ympäristössä. Keskeistä erityisopettajan työssä on lasta arvostava asenne ja jokaisesta lapsesta iloitseminen ja rakentava yhteistyö niin varhaiskasvatuksessa, lasten huoltajien, kuin varhaiskasvatuksen muiden yhteistyötahojen kanssa. (Varhaiskasvatuksen opettajien liitto 2022.)

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtäviin kuuluu yksikön lapsiryhmien huolien kartoittaminen, lasten havainnointi, konsultointi ja toimenpiteiden suunnittelu. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu tukea tarvitsevien lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimiseen, tuen muotojen järjestämiseen, toteuttamiseen ja arviointiin. (Varhaiskasvatuksen opettajien liitto 2022.) Varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama tuki voi olla lapsikohtaista tai ryhmässä toteutettavaa opetusta, tuki voi olla säännöllistä, osa- tai kokoaikaista.

Varhaiskasvatustutkimuslain 540/2018, 30§ mukaan kelpoisuus toimia varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtävissä vaatii suoritettua erityisopetuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavat opetukset, joista säädetään valtioneuvoston asetuksella tai kasvatustieteen maisteri tutkinnon, joka pääaineena on erityispedagogiikka.

4.5.3 Kiertävä varhaiskasvatuksen erityisopettaja

Kelpoisuus kuten edellä. Vaativa tehtäväkenttä varhaiskasvatusalueella. Kiertävä varhaiskasvatuksen erityisopettaja on lapsen tuen tarpeen pedagogisessa havainnoinnissa, suunnittelussa ja ohjauksessa varhaiskasvatuksen opettajan ja muun lapsen kanssa toimivan henkilöstön tukena. Lisäksi hän osallistuu lapsen tuen koordinointiin ja valmisteluun monialaisesti, sekä tukea tarvitsevien lasten opinpolun suunnitteluun yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön, esihenkilöiden, huoltajien ja tutkivien tahojen kanssa. Kiertävän varhaiskasvatuksen erityisopettajan asiantuntemusta hyödynnetään myös henkilöstön ja huoltajien konsultoinnissa. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 53)

Kiertävällä varhaiskasvatuksen erityisopettajalla on oikeus lähettää puhe- ja toimintaterapiaan. Hän koordinoi lasten tuen tarpeita alueellisesti ja tekee tiivistä yhteistyötä yksikön johtajan ja erityisopettajan kanssa sekä toimii alueellisissa tuen tarpeita käsittelevissä moniammatillisissa tiimeissä esimerkiksi neuvolatiimi ja koulun oppilashuolto.

4.5.4 Varhaiskasvatuksen S2 opettaja

Varhaiskasvatuksen S2 opettajan työnkuva keskittyy erityisesti varhaiskasvatuksessa olevien maahanmuuttajataustaisten lasten kielellisen ja kulttuurisen integraation tukemiseen. S2 opettajan tehtäväkuvaan sisältyy kielitaidon kehittäminen, jossa opettaja keskittyy tukemaan lasten suomen kielen oppimista ja kommunikointitaitoja. He suunnittelevat ja toteuttavat erityisohjelmia ja aktiviteetteja, jotka edistävät lasten kielitaidon kehittymistä. Konsultoivan S2-opettajan työhön kuuluu varhaiskasvattajien tukeminen lasten kielitaidon arvioinnissa sekä eri-ikäisille sopivien arviointimenetelmien käytön opettamista (Rantanen, N. 20. 2019).

Suomi toisena kielenä opettajalla on konsultoiva ja ohjaava rooli varhaiskasvatusalueella, yksiköissä ja kasvattajan tiimeissä. Hän tukee varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista, tekee monialaista yhteistyötä ja verkostotyötä sekä tukee henkilöstöä huoltajien kanssa tehtävissä yhteistyössä. Hän ohjaa myös huoltajia kieleen, kulttuuriin ja katsomuksiin liittyvissä kysymyksissä.

Varhaiskasvatuslaki ei erikseen mainitse S2 opettajia, se kuitenkin velvoittaa varhaiskasvatuksen tarjoajia huolehtimaan siitä, että varhaiskasvatuksessa olevien lasten yksilölliset tarpeet, mukaan lukien kielelliset tarpeet, otetaan asianmukaisesti huomioon. Tämä tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatuksen tarjoajien on järjestettävä riittävästi resursseja ja tukea S2-opettajille, jotta he voivat toteuttaa tehtäviään tehokkaasti ja vastata maahanmuuttajataustaisten lastentarpeisiin.

5 Moniammatillisuus varhaiskasvatuksessa

Moniammatillisuus varhaiskasvatuksessa tarkoittaa eri ammattiryhmien, kuten opettajien, lastentarhanopettajien, psykologien, terapeuttien ja muiden ammattilaisten, yhteistyötä lasten varhaiskasvatuksessa. Tavoitteena on tarjota lapsille laadukasta kasvatusta, huolenpitoa ja oppimiskokemuksia. Moniammatillinen tiimityö auttaa myös havaitsemaan mahdolliset ongelmat varhaisessa vaiheessa ja tarjoamaan varhaisia interventioita. (Opetushallitus 2024a.)

Moniammatillisuus viittaa yleensä siihen, että eri ammattiryhmät ja toimijat työskentelevät yhteistyössä tietyn tavoitteen tai tehtävän saavuttamiseksi. "Varhaiskasvatus" puolestaan tarkoittaa lasten kasvatusta ja opetusta ennen peruskoulun alkua. Varhaiskasvatuksen moniammatillisessa työyhteisössä tehdään tiimityötä, tiimi muodostuu asiantuntijoista, joilla on eri tavoin suuntautunutta asiantuntijuutta. Suunnittelua, toiminnan toteuttamista ja arviointia tehdään varhaiskasvatuksessa yhteistyössä lapsiryhmän eri ammattilaisten kesken, johon voi kuulua yliopistopohjaisia varhaiskasvatuksen opettajia, sosionomipohjaisia varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen sosionomeja ja lastenhoitaja, ryhmäavustajia sekä erityisopettajia. (Smolander M. 2022, 11.)

Varhaiskasvatuksessa tavoitteellinen, suunnitelmallinen ja systemaattinen monialainen ja moniammatillinen yhteistyö muodostaa keskeisen osan laadukasta varhaiskasvatusta. Yhteistyön merkitys korostuu erityisesti silloin, kun herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista, tai kun tarvitaan suunniteltua tukea lapselle. Monialaisessa yhteistyössä lapsen etu on ensisijainen, ja se toteutetaan aina ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyökäytännöt ja -periaatteet on sovittava yhdessä lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan sekä muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa niitä tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään viranomaisten puuttumista. (Opetushallitus 2024a.)

Moniammatillisuus varhaiskasvatuksessa ilmenee eri tavoin. Esimerkiksi tiimityöskentely ja yhteiset suunnittelukokoukset tukevat eri ammattiryhmien välistä vuorovaikutusta. Yhteistyöllä pyritään kokonaisvaltaiseen näkemykseen lapsen hyvinvoinnista ja oppimisesta, ja tarvittaessa eri asiantuntijat voivat tukea toisiaan. Yhteenvetona moniammatillisuutta varhaiskasvatuksessa voi näkyä jo varhaiskasvatuksen arjessa kuten hoitajien, varhaiskasvatuksen opettajien ja sosionomien kesken tiimityöskentelynä. Monialainen yhteistyö taas laajentaa enemmän sosiaali- ja terveystieteen puolelle kattaen lastensuojelun, neuvolan ja muiden sosiaalitoimen palvelujen piiriin.

5.1 Tiimityö

Varhaiskasvatus on luonteeltaan tiimityötä, jossa moniammatillinen ryhmä toimii tiiviissä yhteistyössä. Varhaiskasvatus on ryhmäkasvatusta, jossa lapset jaetaan useimmiten iän mukaan. Esim. alle 3-vuotiaat, 3-5vuotiaat ja 6-vuotiaat lapset omia ryhminään. Tiimin muodostavat varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen lastenhoitaja ja varhaiskasvatuksen sosionomi. Yksikössä on myös kahden kasvattajan muodostamia tiimejä, joissa toimivat varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen lastenhoitaja.

Kun lapsi tarvitse tukea kasvuun ja kehitykseen kasvatustiimin haetaan lisäresurssina joko henkilökohtainen avustaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama tuki. (Varhaiskasvatuslaki §35, 2018/540). Varhaiskasvatuksen lisääntynyt moninaisuus, monikulttuurisuus ja tuen tarpeet korostavat moniammatillisen yhteistyön merkitystä. Inklusion periaatteiden toteuttamisen velvoitteet myös vaativat vahvaa moniammatillisuutta varhaiskasvatusyksikössä.

Tiimissä kaikki lapsia koskeva tieto jaetaan viikoittaisissa palavereissa. Jokaisella tiimin jäsenellä on mahdollisuus vaikuttaa tiimin toimintaan ja lapsiryhmässä toteutettavaan kasvatukseen ja opetukseen. Tiimin johtajana varhaiskasvatuksen opettajalla on tärkeä rooli pedagogisen toiminnan laadun varmistajana ja moniammatillisen tiimin keskinäisen yhteistyön sujuvuuden edistäjänä. Keskustelu ja avoimuus tiimin jäsenten kesken varmistavat kasvatusilmapiirin laadun ja sujuvan yhteistoiminnan. Avoimessa ilmapiirissä jokainen tiimin jäsen saa omat vahvuutensa ja osaamisensa käyttöön. Tiimi arvioi omaa työtään säännöllisesti, välillä yhdessä varhaiskasvatusyksikön johtajan kanssa. Moniammatillisessa tiimissä on tärkeää vuorovaikutus ja sen sujuvuus. (Ranta S. 2023,28-30).

Yhteistyön toimivuuden kannalta on tärkeää sekä keskustelujen määrä että oma asiantuntijuus ammatissa tai lasten kanssa tehtyjen ratkaisujen suhteen. Yhteistyö mahdollistaa ja edistää oppimista sekä tiedon jakamista lasten kehityksen tukemisen ja oman ammatillisen kehittymisen näkökulmasta. Yhteistyö kuitenkin vaatii yhteistä sitoutumista ja vastuunottoa. Useat asiat saattavat vaikuttaa moniammatillisen yhteistyön toimivuuteen, kuten varhaiskasvatuksen rakenteelliset ratkaisut ja resurssit, joiden takia yhteistyö ei aina tuota tulosta lasten hyväksi. (Veikkolainen V. 2021, 14.)

5.2 Moniammatillinen yhteistyö tiimissä ja ulkopuolisten toimijoiden kanssa

Ammatillisessa tiimityössä työskentelevät yksilöt yhdistävät voimansa tavoitteiden saavuttamiseksi. Tiimityöskentelyssä korostuu joukkueen jäsenten välinen yhteistyö, avoin kommunikointi, roolien selkeys ja keskinäinen luottamus. Varhaiskasvatuksen työn muutos

edellyttää henkilöstön koulutuksella ja kokemuksella hankitun asiantuntijuuden hyödyntämistä ja samalla moniammatillisen asiantuntijuuden laajentamista. Varhaiskasvatuksen eri ammattiryhmillä on erilaista koulutuksen ja kokemuksen tuottamaa osaamista. Varhaiskasvatuksen opettajan erityisosaamista on pedagogiikka, hän vastaa lapsiryhmän ja työyhteisön pedagogisesta suunnittelusta, kehittämisestä ja arvioinnista ja toimii ryhmän pedagogisen toiminnan viestinnästä. Varhaiskasvatuksen sosionomin erityisosaamista on laaja-alainen hyvinvoinnin pedagoginen esittäminen yhteistoiminnan ja sosiaalisten suhteiden sekä verkostojen kautta. (Ukkonen-Mikkola, Yliniemi & Wallin. 2020, 325.)

Varhaiskasvatuksen opettaja tai sosionomi toimii yhteistyössä varhaiskasvatussyksikön ulkopuolisten tahojen kanssa lasten ja perheiden tarpeiden mukaisesti. Kun tiimissä nousee esiin lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvä huolenaihe, varhaiskasvatuksen opettaja tai sosionomi ottaa huolen esille lapsen huoltajien kanssa keskustelussa. Keskustelu kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja siinä yhteydessä sovitaan moniammatillisen yhteistyön käynnistämisestä. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 8).

Varhaiskasvatussyksikössä, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, jakaa työaikansa yksikön lapsiryhmien kesken. Hänen kanssaan käydään keskustelu lasten tuen tarpeista, tuen muodoista ja toteutumistavoista. Hän osallistuu tarvittaessa tiimipalaveriin ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen yhdessä huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatuksen kiertävä erityisopettaja ja varhaiskasvatuksen s2-opettaja kokoavat tiedot kaikista alueen tukea tarvitsevista lapsista sekä monikielisistä lapsista. He osallistuvat alueen tuen tarpeiden lasten sijoittamisesta huomioiden lasten tuen muodot. Heidän tehtävänsä on myös konsultoida alueen yksiköiden henkilökuntaa lasten moninaisiin tarpeisiin vastaamisessa.

5.2.1 Esiopetus ja koulujen kanssa tehtävä yhteistyö

Lapsen siirtyminen päiväkodista kouluun on merkittävä virstanpylväs hänen elämässään ja se merkitsee useita muutoksia sekä varhaiskasvatuksen että koulun puolelta. Lapsi siirtyy esiopetuksesta koulumaailmaan yleensä sinä vuonna, kun täyttää seitsemänvuotta. Päiväkodissa lapsia valmistellaan tulevaan kouluun siirtymiseen. Tämä voi sisältää esimerkiksi keskusteluja koulusta, tutustumiskäyntejä koululle ja harjoituksia, jotka auttavat lapsia ymmärtämään, mitä koulu tarkoittaa. Päiväkodin henkilökunta, joka tarvittavat tiedot lapsen kehityksestä, tarpeista ja vahvuuksista koulun kanssa. Tämä auttaa koulua tarjoamaan lapselle sopivaa tukea ja ohjausta. (Opetushallitus, 2024b).

Laadukas siirtymä varhaiskasvatuksesta perusopetukseen vahvistaa oppimista. Siirtymä pitää suunnitella huolellisesti yhteistyössä henkilökunnan, huoltajien ja lapsen kanssa. Tärkeää siirtymä tilanteessa on ottaa huomioon lapsilähtöisyys ja opetussuunnitelmien suuntaviivat. Hyvä siirtymä vaatii myös vuorovaikutusta ja henkilöstön tietoisuutta toistensa työtavoista.

Jokainen lapsi pitäisi huomioida yksilönä, ja tieto heidän tuen tarpeistaan pitäisi siirtyä alkuopetukseen ajoissa tukitoimien järjestämiseksi. (Mäkelä, T. 2022).

5.2.2 Sosiaali- ja terveydenhuoltoapuun yhteistyö

Moniammatillisessa yhteistyössä pyritään käyttämään kaikkien eri osa-alueiden osaajien vahvuuksia, sekä konsultoimaan tarvittaessa, kun oma osaaminen ei riitä. (Haastateltava 1)

Sosiaali- ja terveydenhuolto puoli on jakautunut eri osa-alueisiin ja sen takia on tärkeää tietää kehen olla yhteydessä varhaiskasvatus ympäristön ulkopuolelta. Tässä kappaleessa avataan neuvolan kanssa tehtävä yhteistyö ja siihen liittyvät lapsen 4-v hyve tarkastus, neuvolatiimin, psykologin, puheterapeutin, toimintaterapeutin, koulujen sekä lasten suojeluun liittyvät työnkuvat ja miten yhteistyötä toteutetaan yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa.

Lastenneurolat palvelevat alle kouluikäisiä lapsia ja heidän perheitään. Lastenneuvolassa pyritään edistämään lasten ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia. Neuvolatyön tavoitteena on perheen terveiden elintapojen edistäminen ja lapsen terveen kehityksen esteiden tunnistaminen sekä poistaminen mahdollisuuksien mukaan. Näin kavennetaan perheiden välisiä terveyseroja. Lastenneuvolassa tuetaan vanhemmuutta mm. Turvallisessa, lapsilähtöisessä kasvatuksessa ja lapsen hyvässä huolenpidossa. Neuvolassa pyritään havaitsemaan lapsiperheiden erityisen tuen tarpeet mahdollisemman varhain ja järjestämään tarkoituksenmukaista tukea ja apua. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023a.)

Helsingissä varhaiskasvatuksessa olevan neljävuotiaan lapsen laaja terveystarkastus tehdään yhteistyönä perheen, varhaiskasvatuksen ja neuvolan kesken. Tätä kutsutaan Hyve 4- malliksi. Noin kaksi kuukautta ennen lapsen 4-vuotissyntymäpäivää huoltajien kanssa käydään varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelu ja sen perusteella kirjataan lapsen kehitystä koskevat keskeiset tiedot tiedonsiirtolomakkeeseen. Lomake lähetetään varhaiskasvatuksesta huoltajan suostumuksella neuvolaan. Neuvolassa lapselle tehdään laaja terveystarkastus, jonka perusteella lapselle terveydenhoitaja täydentää lomakkeen ja lähettää sen takaisin päiväkotiin. Tämän Hyve 4- mallin tavoitteena on tunnistaa yhteistyössä tuen tarpeet tarpeeksi ajoissa ja auttaa lasta ja perhettä oikeanlaisen tuen löytämisessä. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 34.)

Neuvolan kanssa toteutetaan yhteistyössä myös neuvola päiväkodissa- toimintamallia. Sen avulla lapsen 3-vuotisterveystarkastus ja suunterveystarkastus voidaan järjestää yhdellä kertaa päiväkodissa. Huoltajat saavat valita osallistuvatko he päiväkotitapaamiseen vai perinteiseen terveystarkastukseen neuvolassa. Helsingissä henkilöstöllä on mahdollisuus kysyä lapsiperheiden sosiaalineuvonnan puhelinalueesta neuvoja ja konsultaatiota. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 35.)

Neuvolatiimi koostuu monista ammattilaisista, joilla jokaisella on oma roolinsa lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukemisessa. Neuvolalääkäri vastaa lasten terveyden ja kehityksen seurannasta, kuten terveystarkastuksista, rokotuksista ja terveysongelmien diagnosoinnista ja hoidosta. Neuvolan terveydenhoitaja tarjoaa perheille terveysneuvontaa, tukea vanhemmuuteen, kasvatuskysymyksiin ja lapsen kehitykseen liittyvissä asioissa. Hän myös seuraa lapsen kasvua ja kehitystä sekä tekee terveystarkastuksia ja rokotuksia. Sosiaalityöntekijä on tarvittaessa mukana neuvolatiimissä erityisesti, jos perheellä on sosiaalisia tai taloudellisia haasteita, tarjoten tukea perheenjäsenten välisiin suhteisiin, taloudelliseen tilanteeseen ja muihin perheen liittyviin kysymyksiin. Fysioterapeutti auttaa lapsia liikuntaan ja motorisiin taitoihin liittyvissä haasteissa tarjoten arviointia, ohjausta ja hoitoa. Puheterapeutti auttaa lapsen puheen tai kielen kehityksen haasteissa tarjoten arviointia, ohjausta ja terapiaa. Psykiatrinen sairaanhoitaja tai psykologi tarjoaa tukea perheille, joiden lapset kärsivät mielenterveysongelmista, käyttäytymisen haasteista tai muista psykologisista ongelmista. Neuvolatiimissä voi toimia myös toimintaterapeutti, jonka tehtävänä on harjoitella lapsen ikätason mukaisia arjen taitoja, joissa lapsella ilmenee haasteita. (Helsingin kaupunki 2024.) Toimiva yhteistyö eri ammattilaisten välillä varmistaa kokonaisvaltaisen tuen lapsen ja perheen tarpeisiin.

5.2.3 Lastensuojelu

Lastensuojelun toiminta varhaiskasvatuksessa on tärkeää lapsen hyvinvoinnin ja turvallisuuden varmistamiseksi. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset, kuten varhaiskasvatuksen opettajat ja muu henkilökunta, voivat olla avainasemassa lastensuojelutarpeen havaitsemisessa ja tuen tarjoamisessa. Lastensuojeluun sisältyy varhainen tunnistaminen ja puuttuminen, jossa varhaiskasvatuksen henkilökunta havaitsee perheen tilanteessa merkkejä, jotka mahdollisesti viittaavat lastensuojelutarpeeseen. Tämä voi ilmetä esimerkiksi lapsen oireiluna, vanhempien haasteina tai perheen sosioekonomisena tilanteena. Varhaiskasvatuksen henkilökunta tekee tarvittaessa yhteistyötä lastensuojelun kanssa, kun perheen olosuhteet tai lapsen tarpeet sitä edellyttävät (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 35).

Lastensuojelussa toimivat ammattilaiset kuten sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja perheiden palvelussa, sosionomi, perhetyöntekijä tekevät moniammatillista yhteistyötä varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja tuen piiriin ohjaamisessa. (Lastensuojelulaki §2, 417/2007.)

Sosiaalityöntekijä työskentelee sosiaalipalveluissa ja heidän tehtäviinsä kuuluu ihmisten auttaminen erilaisissa elämäntilanteisiin liittyvissä ongelmissa, kuten taloudelliset vaikeudet, perheongelmat, päihdeongelmat tai lastensuojeluun liittyvät kysymykset. Sosiaalityöntekijä tekee yhteistyötä asiakkaiden kanssa ja arvioi heidän tilanteensa ja tarpeensa sekä auttavat

löytämään sopivia ratkaisuja ja tukimuotoja. He tarvittaessa tekevät viranomaisyhteistyötä ja huolehtivat asiakkaiden paleluihin ohjautumisesta ja tukitoimien koordinoimisesta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2024a.)

Sosiaaliohjaajan rooli perheiden palveluissa on tarjota tukea ja ohjausta perheille erilaisissa elämäntilanteissa ja haasteissa. He voivat työskennellä esimerkiksi sosiaalitoimistoilla, perhekeskuksissa, terveyskeskuksissa tai muissa sosiaalipalveluihin liittyvissä organisaatioissa. Sosiaaliohjaajat tarjoavat asiakkailleen neuvontaa ja ohjausta erilaisissa elämäntilanteisiin liittyvissä asioissa, kuten talous- ja asumisasiossa, perheongelmissa, terveyteen liittyvissä kysymyksissä tai palveluiden saamiseen liittyvissä asioissa. Sosiaaliohjaajat avustavat asiakkaitaan asiakassuunnitelmien ja tukisuunnitelmien laatimisessa. Nämä suunnitelmat auttavat asiakkaita asettamaan tavoitteita ja suunnittelemaan toimenpiteitä niiden saavuttamiseksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2024a.)

Perhetyöntekijän rooli lastensuojelussa ja varhaiskasvatuksessa on tarjota perheille kokonaisvaltaista tukea, ohjausta ja resursseja, jotta lapsen hyvinvointi ja turvallisuus varmistetaan sekä perheiden voimavaroja vahvistetaan. Perhetyöntekijä tekee kotikäyntejä ja tarjoavat konkreettista apua ja tukea perheille arjen haasteissa, vanhemmuudessa, vuorovaikutuksessa ja perhesuhteissa. He työskentelevät tiiviissä yhteistyössä muiden ammattilaisten kanssa ja pyrkivät löytämään ratkaisuja, jotka parhaiten vastaavat perheiden tarpeisiin ja lapsen etuun. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023b.)

6 Opinnäytetyön toteutus

Tarve moniammatillisuuden yhteistyön tutkimiselle esiintyi siitä, kun varhaiskasvatuksen yhteistyötä ja tiimityötä on tutkittu melko vähän. Osittain tähän voi vaikuttaa hektiset työpäivät varhaiskasvatuksessa tai yksinkertaisesti tutkijat eivät ole kokeneet tarpeelliseksi tutkia varhaiskasvatuksessa tapahtuvaa tiimityötä. (Samuli Ranta 2023.) Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Helsingin kaupungin varhaiskasvatusyksikössä. Opinnäytetyö prosessi aloitettiin joulukuussa 2023. Haastattelut aloitettiin helmikuussa 2024.

Opinnäytetyön muoto on tutkielma. Aineistokeruumenetelmänä oli käytössä puolistrukturoitu haastattelu, jossa kaikilta haastateltavilta esitettiin samat tai likipitään samat kysymykset samassa järjestyksessä (liite 1.) mukaisesti. Puolistrukturoitu haastattelu sijoittuu täysin strukturoidun lomakehaastattelun ja teemahaastattelun välille. Haastatteluun on mietitty teemat ja niiden lisäksi on valmisteltu tarkentavia kysymyksiä, jotka esitetään haastateltaville. Puolistrukturoitu haastattelu sopii tilanteisiin, joissa on päätetty haluttavan tietoa juuri tietyistä asioista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c). Teemahaastattelu sijoittuu lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun väliin. Teemahaastattelu on

keskusteluomainen tilanne, jossa käydään läpi suunniteltuja teemoja. (Vilka, H. 2005, 102.) Opinnäytetyön tutkimuskysymykset keskittyivät moniammatillisuuteen ja moniammatilliseen yhteistyöhön. Jokaisessa haastattelussa oli käytössä valmis haastattelu lomake (liite 1.), jonka kysymysten perusteella haastattelu eteni. Tarvittaessa haastateltavat kysyvät tarkentavia kysymyksiä haastateltavilta. Teemahaastattelussa oli käytössä neljä pääkysymystä, joissa oli kaikille haastateltaville sama aihepiiri, liittyen aiheeseen moniammatillisuus. Puolistrukturoitu teemahaastattelu sopi hyvin opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi, sillä moniammatillisen yhteistyön tutkiminen varhaiskasvatuksessa oli melko vähäistä.

Tutkimuskysymyksiä olivat:

1. Miten moniammatillisuus näkyy varhaiskasvatuksessa?
2. Mitä moniammatillisuus sinulle tarkoittaa?
3. Mainitse konkreettinen esimerkki moniammatillisesta yhteistyöstä omassa työssäsi?
4. Mitä hyötyjä koet moniammatillisesta yhteistyöstä?

Tutkimuksen kysymykset on tarkoituksella muotoiltu avoimiksi, jotta haastateltavilla olisi mahdollisuus tuoda omat näkemyksensä ja kokemuksensa esiin moniammatillisesta yhteistyöstä varhaiskasvatuksessa. Ensimmäinen kysymys avasi keskustelun yleisellä tasolla siitä, miten moniammatillisuus ilmenee varhaiskasvatuksessa, antaen haastateltaville tilaa pohtia ja tuoda esiin omia ajatuksiaan aiheesta.

Toinen kysymys tarkensi keskustelua siten, että haastateltavat pystyivät syventymään siihen, miten he ymmärtävät moniammatillisuuden käsitteen ja mitä se konkreettisesti tarkoittaa heidän työssään varhaiskasvatuksessa. Kolmannen kysymyksen tavoitteena oli vielä syventää keskustelua ja tuoda esiin konkreettisia esimerkkejä siitä, miten moniammatillisuus näkyy haastateltavien omassa työssä.

Neljäs kysymys täydensi keskustelua kysymällä haastateltavien kokemuksia ja näkemyksiä siitä, mitä hyötyjä he ovat kokeneet moniammatillisesta yhteistyöstä, mikäli sitä on ollut. Tällainen systemaattinen eteneminen kysymyksissä mahdollisti monipuolisten näkökulmien esiintuomisen ja syvällisen ymmärryksen saamisen tutkittavasta aiheesta.

Haastattelulomakkeen lisäksi opinnäytetyössä hyödynnettiin havainnoinnin menetelmää. Havainnoin etuna on saada lisää tietoa siitä, että toimivatko ihmiset todella niin kuin sanovat toimivansa. Vuorovaikutuksen näkökulmasta havainnointi sopi hyvin laadullisen tutkimuksen menetelmäksi, sillä tutkija pystyy irrottautumaan tilanteesta sekä toimimaan täysin havainnoitsijana. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.)

Yksikön havainnointipäivät jäivät kuitenkin melko suppeaksi, sillä havainnointipäiviä oli sovittu vain muutama. Sekä yksikössä vierailevat moniammatillisen yhteistyökumppanit kuten puheterapeutti, fysioterapeutti tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja olivat sairaana tai muusta syystä estyneet, eivätkä päässeet fyysisesti paikan päälle havainnointipäivinä. Havainnointipäivinä sai kuitenkin hyvää informaatiota miten kyseisen varhaiskasvatuksen yksikön työntekijät toimivat tiimeissä. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja oli yhtenä päivänä talossa, jolloin hän tarjosi tukea ja neuvoa lapsiin liittyvissä asioissa. Kerta oli kuitenkin melko lyhyt, sillä erityisopettaja joutui loppupäivästä siirtymään toiseen yksikköön.

Maaliskuussa tehtiin vielä muutamia lisähaastatteluja, koska helmikuussa kaikkia suunniteltuja haastatteluja ei saatu toteutettua. Viimeinen haastattelu oli ryhmähaastattelu, jossa keskusteltiin haastattelulomakkeen teemoista. Haastattelija puhui samanaikaisesti kaikille haastateltaville ja esitti tarkentavia kysymyksiä yksittäisille ryhmän jäsenille. Ryhmähaastattelu oli sopiva lopetus, koska sen avulla voitiin järjestää vapaamuotoinen keskustelutilanne, jossa käsiteltiin moniammatillisia teemoja ja saatiin tietoa useammalta henkilöltä samanaikaisesti. Ryhmän jäsenet auttoivat toisiaan muistamaan asioita, joita yksittäiset haastateltavat eivät ehkä olisi muistanut kertoa yksilöhaastatteluissa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.)

Yksikön esihenkilön haastattelussa hyödynnettiin lomakehaastattelua, sillä haastattelupäivän sopiminen oli haasteellista aikataulujen takia. Esihenkilö oli kuitenkin ystävällinen ja suostui täyttämään haastattelulomakkeen omalla ajallaan ja vastaamaan siihen rauhassa. Lomakehaastattelu oli toimiva, koska sen avulla voitiin keskittyä mielipiteiden, näkemysten, käsitysten ja kokemusten kuvaamiseen. (Vilka, H. 2006, 101). Tarkentavia kysymyksiä tai mahdollisia jatkokeskusteluja ei kuitenkaan voitu toteuttaa tämän lomakehaastattelun pohjalta. Tutkimuksessa haluttiin kuitenkin hyödyntää koko yksikön työntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia, minkä vuoksi esihenkilön vastaukset olivat tärkeitä. Esihenkilöllä on myös paljon tietoa ja kokemusta moniammatillisesta yhteistyöstä, mikä lisäsi tutkimuksen monipuolisuutta.

6.1 Laadullinen tutkimusmenetelmä

Laadullisessa tutkimusmenetelmässä tarkastellaan merkitysten maailmaa, joka on ihmisten välinen ja sosiaalinen. Merkitykset ilmenevät suhteina ja niiden muodostamina merkityskokonaisuuksina. Merkityskokonaisuudet vuorostaan ilmenevät ihmisistä lähtöisinä olevina ja ihmiseen päättyvinä tapahtumina, kuten toimintana, ajatuksina ja päämäärien asettamisena tai esimerkiksi yhteiskunnan eri rakenteina. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on saada ihmisen omat kuvaukset koetusta todellisuudesta. Laadullisen tutkimusmenetelmän erityispiirteenä ei ole löytää totuutta tutkittavasta asiasta vaan kerätä

mahdollisemman paljon lisää tietoa aiheesta ja saada ihmisten kokemuksia, käsityksiä ja niiden avulla tehdä johtopäätöksiä tutkittavasta aiheesta. (Vilka 2005, 97-98.)

Laadullinen tutkimus on hyvä tutkimusmenetelmä, kun halutaan saada ihmisten näkemyksiä ja kokemuksia esille. Opinnäytetyö toteutettiin tutkimushaastattelu muodossa, jossa haastateltiin yksilöhaastatteluina eri työntekijöitä. Yksilöhaastattelu soveltuu henkilön omakohtaisten kokemusten tutkimiseen ja opinnäytetyössä oli tarkoitus saada työntekijöiden ”äänet kuuluviin”, joten tämä haastattelumalli oli oikein toimiva. Haastattelumallina käytettiin lomakepohjaa (kts. Liite 1). Tutkimuksessa hyödynnettiin lopuksi ryhmähaastattelua ja lomakehaastattelua, jotta saataisiin mahdollisemman monipuolista tietoa yksikön moniammatillisesta yhteistyöstä.

Aluksi tarkoituksena oli käyttää haastattelulomakepohjaa ja pyytää kaikkia työntekijöitä kirjoittamaan vastauksensa itsenäisesti ja sen jälkeen palauttamaan lomakepohjan. Tämä kuitenkin osoittautui haasteelliseksi, sillä moni haastateltava koki, että tämä olisi liian haastavaa omien töiden ohella ja mihinkään ylimääräiseen ei välttämättä ollut resursseja. Tämän takia päädyttiin yksilöhaastattelumalliin ja käytimme haastattelulomaketta pohjana teemahaastattelulle. Yksilö haastattelu malli mahdollisti rauhallisen ja kiireettömän haastattelun. Haastateltava pystyi rauhassa miettimään vastauksiaan, sekä haastattelun jälkeen pystyi kysymään täydentäviä kysymyksiä tai varmistamaan haastateltavalta, että kirjoittaja oli ymmärtänyt haastateltavan vastaukset oikein ja pystyi tarvittaessa muuttamaan vastauksia.

Loput haastattelut toteutettiin hyödyntäen yksilö-, ryhmä- ja lomakehaastattelun menetelmiä. Useimmat haastattelumenetelmät valikoituivat, koska alkuperäiset helmikuussa sovitut haastattelut eivät onnistuneet aikataulujen mukaisesti, ja osa haastatteluista siirtyi maaliskuulle. Ryhmähaastattelu valikoitui siksi, jotta tutkimukseen saataisiin mahdollisesti erilaisempia, laajempia ja monipuolisempia vastauksia verrattuna yksilöhaastatteluihin. Lomakehaastattelu tehtiin yksikön esihenkilölle, koska hänen työkiireidensä takia ei ollut mahdollista osallistua yksilöhaastatteluun.

6.2 Haastattelut

Haastatteluja sovittiin 6-10 kappaletta, ja tavoitteena oli saada työntekijöitä mahdollisimman monesta eri nimikkeestä ja koulutusalan asiantuntijaa, jotta voisimme saada laajan kuvan moniammatillisuudesta ja vertailla vastauksia taustojen perusteella. Ennen haastatteluja tiedusteltiin yksikön esihenkilöltä lupaa haastatteluille sekä toimitettiin tutkimuslupakysely ja saatekirje luettavaksi. Yksiköstä sovittiin haastattelupäivät, ja tiedusteltiin mahdollisia yksilöhaastattelupäiviä. Viimeinen haastattelu sovellettiin ja toteutettiin ryhmähaastatteluna. Mitään haastatteluja ei äänitetty, sillä haastateltavat kokivat sen tarpeettomaksi, ja osa ei halunnut, että äänitetään. Päädyimme siihen, että haastattelut

kirjoitettiin ylös, ja haastateltavat saivat jälkeenpäin lukea haastattelun tuotoksen sekä tarvittaessa pystyivät täydentämään tai muuttamaan vastauksiaan.

Suunnitelmana oli haastatella työntekijöitä eri taustoista, sillä tarkoituksena oli tarkastella moniammatillisen yhteistyön näkökulmia. Siksi päätimme haastatella eri ammattinimikkeillä työskenteleviä työntekijöitä. Suurin osa työntekijöistä suostui mielellään yksilohaastatteluun, joten haastattelujen suunnittelu ei siltä osin ollut hankalaa. Osa työntekijöistä oli pitkän taustan omaavia varhaiskasvatuksen ammattilaisia, kun taas toiset olivat tehneet lyhyemmän aikaa töitä alalla. Tarkoituksena oli myös haastatella yksikössä kiertäviä puhe-, fysio- ja toimintaterapeutteja, mutta valitettavasti ajoitetut haastattelupäivät eivät sopineet työntekijöille. Haastatteluja varten sovittiin neljä eri päivää, jolloin ajankohdat oli suunniteltu niin, että yksikössä oli rauhallinen hetki ja mahdollisuus haastatella haastateltavia rauhassa.

Haastattelussa käytettiin haastattelulomakepohjaa runkona (liite 1), jonka haastateltava sai lukea ennen haastattelua. Tämä antoi haastateltavalle hieman tietoa ja aikaa miettiä vastauksiaan ennen varsinaista haastattelua. Jokainen haastateltava sai myös lukea saatekirjeen, jotta he tiesivät, mihin tutkimukseen osallistuttiin ja kuka sen suorittaa. Haastattelun aikana syntyneitä aineistoja käytiin läpi haastateltavan kanssa ja varmistettiin, että aineistoa saa käyttää osana opinnäytetyötä.

Haastattelupäiviä oli helmikuussa 6 kappaletta ja maaliskuussa toteutettiin muutama lisähaastattelu. Helmikuussa haastateltiin työntekijöitä eri taustoista, osalla oli 5 vuoden kokemus varhaiskasvatuksen kentältä ja osalla melkein yli 30 vuoden kokemus. Kaikki haastateltavat työskentelivät yksikön lapsiryhmissä lastenhoitajina tai varhaiskasvatuksen opettajina. Yksi haastateltava oli eri ammattinimikkeellä ja toimi alueen kiertävänä varhaiskasvatuksen opettajana. Varhaiskasvatusyksikön johtajalla on ylempi ammattikorkeakoulututkinto ja yli 20 vuotta kokemusta varhaiskasvatuksesta. Johtajan haastattelu toteutettiin maaliskuussa lomakehaastatteluna. Hänen työnsä on lähtökohtaisesti moniammatillista. Hän toimii joka päivä varhaiskasvatuksen eri ammattilaisten kanssa. Lisäksi eri palvelun tuottajien kanssa esimerkiksi siivous- ja ruokapalvelut. Haasteena johtaja mainitsi henkilöstön pysyvyyden ja resurssien riittävyyden haasteet. Haastetta aiheuttaa myös tiedonkulku ja näkemuserot. Hyötynä johtaja näkee asioiden jakamisen, asiantuntemuksen hyödyntämisen ja eri näkökulmien saamisen.

6.3 Tutkimuseettiset kysymykset ja tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen tekeminen kietoutuu tutkimuseetiikkaan eli hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen. Hyvän tieteellinen käytäntö tarkoittaa yleisesti sovittuja pelisääntöjä

suhteessa kollegoihin, tutkimuskohteeseen, rahoittajiin, toimeksiantajiin ja suureen yleisöön. Kyseinen opinnäytetyö ei vahingoita yksilöitä, yhteisöjä tai ympäristöä. (Vilka 2005, 30-31.) Tutkimus oli suunniteltu niin, että jokaiselta haastatteluun osallistuvalla oli pyydetty suullinen suostumus, sekä ennen haastattelua oli annettu saatekirje (liite 2), joka tarjosi lisää tietoa tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta. Suullisen suostumuksen ansiosta tutkimukseen osallistuvilta ei ole kerätty allekirjoituksia, jotka voisi tunnistaa myöhempänä. Tutkimuksen haastateltavilta ei myöskään kerätty henkilötietoja ja eikä yksikön nimeä mainittu opinnäytetyössä. Tällä tavoin tutkimuksen osallistuvien ihmisten henkilöllisyys ja yksikön tunnistettavuus on suojattu tutkimus eettisten periaatteiden mukaisesti.

Opinnäytetyössä on huomioitu ammatilliset konfliktit eli haastattelijan asema tai status, joka voisi vaikuttaa haastateltavan vastauksiin. Tämän takia ensimmäisessä haastattelussa toimi yksi haastattelija, joka ei ollut osana kyseisen lapsiryhmän työyhteisöä. Loput haastateltavat eivät olleet suoranaisesti saman ryhmän työpareja, joten eturistiriitoja kuten ammatillisia konflikteja tai henkilökohtaisia intressejä ei esiintynyt muiden haastattelujen aikana. (Vilka 2005, 33-35.)

Opinnäytetyössä on käytetty tieteellisen käytännön malleja. Tutkijat ovat noudattaneet rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä sekä tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa. Tutkimuslupa on pyydetty varhaiskasvatuksen yksikön johtajalta, ja varmistettu, ettei lupaa tarvitse pyytää korkeammilta tahoilta. Opinnäytetyön tekijät ovat ottaneet huomioon muiden tutkijoiden saavutukset asianmukaisesti ja kunnioittaneet muiden tutkijoiden tekemiä töitä, viitattaessaan heidän julkaisuihinsa asianmukaisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta 2023).

Tutkimukseen osallistuville henkilöille ei aiheudu haittaa tutkimukseen osallistumisesta eikä riskejä tutkimuksen osallistujille ole, sillä kaikki litteroidut tekstit ovat anonyymejä eikä henkilötietoja tai tunnistettavia tietoja näy tässä opinnäytetyössä. Tutkimuksen suorittaneet ovat vakuuttaneet, että tutkimuksellisesti tiedot poistetaan tutkimuksen jälkeen eikä niitä tämän opinnäytetyön jälkeen uudelleen käytetä, vaan ne hävitetään.

Tutkimuksessa on kunnioitettu jokaisen haastateltavan arvoja, mielipiteitä, vakaumuksia ja oikeuksia. Tutkijat ovat suhtautuneet empaattisesti ja kunnioittavasti jokaista tutkittavaa kohtaan, niin että mielipiteet ja näkemykset on kirjoitettu suoraan haastattelun aikana. Haastattelun jälkeen haastateltavalta on varmistettu vastaukset ja tarvitseeko niitä jällenpäin täydentää tai korjata.

Opinnäytetyössä on hyödynnetty tekoälyä, eli ChatGPT:tä, sujuvoittamaan tekstin ulko- ja kieliopillista asua. Kirjoittajat eivät suoraan ottaneet mitään valmiita tekstejä tekoälyn avulla, vaan ovat puhtaasti kirjoittaneet itse ja tarkistaneet mahdolliset kieliopilliset virheet, kuten väärin muotoillut lauseet, epäselvät ilmaukset tai oikeinkirjoitusvirheet. Tekstin

ulkoasusta tutkijat ovat hyödyntäneet tekoälyä varmistaakseen, että kappaleiden järjestys ja tekstikokonaisuus ovat oikeanlaisia. Tämän ansiosta kirjoittajat ovat saaneet tekstistä helpommin luettavampaa ja ammattimaisempaa.

6.4 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on laadullisen tutkimusmenetelmän muoto, jota käytetään tekstuaalisen tai visuaalisen aineiston analysointiin. Tämän opinnäytetyön aineistona toimi haastattelut ja niistä syntyvä teksti eli tekstuaalista aineistoa käytettiin hyödyksi aineiston sisällön tutkimiseen. Haastattelut kirjoitettiin ylös haastattelu tilanteessa ja sen jälkeen uudelleen kirjoitettiin koneella selkeämpään ja luettavampaan muotoon eli litteroitiin. Laadullisen sisällönanalyysin tavoitteena oli muodostaa selkeä, sanallinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. (Vuori 2024).

Laadullinen sisällönanalyysi valikoitui sopivaksi menetelmäksi, koska tutkimuksessa haluttiin käsitellä henkilöstön kokemuksista ja näkökulmista nousevaa tietoa. Aluksi aineistoa kerättiin kaikilta haastateltavilta ja haastatteluja oli alunperin suunniteltu 10, mutta loppujen lopuksi haastatteluja tulikin vain 8. Viimeinen haastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna. Vaikka otanta oli suunniteltua pienempi saatiin tutkimuksesta kuitenkin paljon lisätietoa aiheesta moniammatillinen yhteistyö ja miten se toteutuu työntekijöiden mielestä.

Haastatteluista saatu aineisto jäsennettiin eri teemojen ja aiheiden ympärille. Luokittelu järjestelmä kehitettiin vastauksien perusteella ja aineisto pelkistettiin ja laitettiin omiin luokkiin. (Taulukko 1). Aineisto käytiin useaan kertaan läpi useita kertoja, jotta sisällönanalyysi olisi mahdollisemman systemaattista. (Vuori 2024).

Alkuperäinen ilmaus esittää suoran lainauksen alkuperäisestä tekstistä. Sen jälkeen pelkistetään ilmaus eli tiivistetään ja yksinkertaistetaan. Tämän jälkeen saadaan aineistosta alaluokka, joka kuvaa mihin tietty ilmaus tai lause liittyy. Pääluokka taas edustaa laajempaa teemaa tai kategoriaa, johon alaluokka kuuluu. Yhdistävä luokka yhdistää samankaltaiset ilmaukset tai lauseet joka edustaa yleistä teemaa tai käsitettä. Tämän alla olevan taulukon tapauksessa yhdistäviä luokkia oli kyseinen varhaiskasvatuksen yksikkö sekä yhteiskunnalliset haasteet.

Taulukko 1 : Esimerkki aineiston pelkistämisestä ja luokittelusta

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääloukka	Yhdistävä luokka
"Moniammatillisuus tarkoittaa minulle, että saan apua monilta eri tahoilta tarvittaessa".	Moniammatillinen yhteistyö on avun saanti eri tahoilta.	Moniammatillinen yhteistyö	Yhteistyö	Yksikkö
"Kritiikkinä resurssit, pitäisi olla enemmän tekijöitä"	Resurssien määrä vaikuttaa työntekoon.	Resurssit	Haasteet	Yhteiskunta
"Omassa yksikössäni saan tiimissä tietoa ja tukea omaan työhöni. Yksikön veon kanssa teen paljon yhteistyötä."	Yksikön tiimissä saadaan tukea moniammatillisesta tiimistä ja yhteistyö toimii	Tiimityö	Voimavarat	Yksikkö

Taulukko 1 kuvaa erilaisia ilmaisuja tai lauseita, jotka käsittelevät moniammatillisuutta, resursseja ja tiimityötä. Jokainen rivi sisältää alkuperäisen ilmauksen, joka on sitten pelkistetty yksinkertaisempaan muotoon. Lisäksi jokainen ilmaisu on luokiteltu alaluokkaan ja pääloukkaan, jotka auttavat hahmottamaan, millaisia aiheita tai käsitteitä ilmaisu liittyy. Yhdistävä luokka kertoo, miten nämä ilmaisut liittyvät toisiinsa tai mihin yleiseen kontekstiin ne voidaan sijoittaa. Esimerkiksi ensimmäisessä rivissä alkuperäinen ilmaisu käsittelee moniammatillisuutta ja korostaa avun saantia eri tahoilta. Tämä on pelkistetty muotoon "Moniammatillinen yhteistyö on avun saanti eri tahoilta", ja se kuuluu alaluokkaan "Moniammatillinen yhteistyö" ja pääloukkaan "Yhteistyö", yhdistäen näin käsitteen moniammatillisuus yhteistyöhön. Yhdistävänä luokkana toimi yksikkö, sillä yksiköstä suurin osa oli yhteisellä linjalla kun käsiteltiin aihetta moniammatillinen yhteistyö.

Taulukko 2 : Aineiston luokittelu

Alaluokat	Pääluokat	Yhdistävät luokat
<ul style="list-style-type: none"> • Koulutustausta • Resurssit • Tiimityö • Moniammatillinen yhteistyö • Sensitiivinen työote • Tehtäväkuvat • Palveluverkosto • Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyö • Haasteet • Voimavarat • Käytännön esimerkki • Kehittämistarpeet 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteiskunta • Yksikkö

Laadullinen sisällönanalyysi perustuu tutkijan tekemälle koodaukselle eli työvälinetä jossa yksinkertaistaan aineistoista saatua tietoa. (Vuori 2024.) Tieto käydään useita kertoja läpi ja litteroitua haastattelu aineistoa tutkittiin niin, jotta niistä löytyisi toistuvia teemoja jotka vähitellen muodostuivat pääluokiksi (Taulukko 2). Teemahaastattelussa kysymysrunko oli yhteistyö keskeinen, mutta aineistosta nousi erilaisia haasteita ja kehittämistarpeita kuten resurssien, sensitiivisen työtteen ja tiedon kulun parantaminen.

Luokitteluprosessi jatkui tarkentamalla alaluokkia, mikä tapahtui aineiston huolellisen läpikäynnin myötä. Erityisesti resurssien ja haasteiden osalta oli tärkeää muodostaa kategorioita, jotka erottelivat yhteiskunnalliset ja organisaatiokohtaiset tekijät toisistaan. Yhteiskunnallisiin tekijöihin luokiteltiin lainsäädäntö, päätöksenteko, koulutus ja rakenteelliset muutokset, joihin ei voi vaikuttaa suoraan kyseisen varhaiskasvatyüksikön tasolla. Organisaatiokohtaisiin tekijöihin luokiteltiin ne asiat, joihin varhaiskasvatyüksikkö voi vaikuttaa oman kehittämistyönsä ja johtamisen kautta.

7 Tutkimuksen tulokset ja työelämäpalaute

Haastatteluista kävi ilmi, että varhaiskasvatyüksikössä vallitsee laaja ja monipuolinen osaaminen, joka muuntuu koulutustaustojen ja tarpeiden mukaan. Erityisesti ne, jotka olivat työskennelleet alalla pitkään, havaitsivat moniammatillisen osaamisen merkityksen ja

moninaisuuden. Esimerkiksi kiertävän varhaiskasvatuksen erityisopettajan moniammatillinen yhteistyö kattoi laajemman kirjon ammattilaisia ja toimijoita, kuten sosiaalityöntekijöitä, psykologeja ja lääkäreitä, ja se tapahtuu monimutkaisemmissa, tapauskohtaisissa tilanteissa.

Vahvasti niissä varhaiskasvatusyksiköissä, jossa sitä osataan hyödyntää yhtenä työn muotona/tukena ja myös niissä yksiköissä, jossa lapsilla on tuen tarvetta. Moniammatillisuus on paljon varhaiskasvatuksen varassa, monesti varhaiskasvatuksen osuus sivutetaan tylästi. (Haastateltava 6)

Haastateltava nosti esiin moniammatillisen yhteistyön tärkeän merkityksen ja korosti myös esiin nousseita haasteita.

Kuitenkin näkemykset moniammatillisesta työstä vaihtelivat. Osalla yksikön työntekijöillä oli selkeämpi käsitys siitä, mitä se sisälsi ja miten se toteutui, kun taas toisille yksikön jäsenille se saattoi tarkoittaa lähinnä yhteistyötä neuvolan tai muiden terveystalveluiden kanssa. Tämä korosti tarvetta yhtenäistää ymmärrystä moniammatillisesta työstä ja sen merkityksestä eri ammattiryhmien keskuudessa.

Haastatteluissa nousi esiin myös moniammatillisen yhteistyön merkitys varhaiskasvatuksen ulkopuolisten tahojen kanssa, kuten kuntouttavien HUS-palveluiden, neuvolan ja lastensuojelun kanssa. Tämä osoitti, että varhaiskasvatusyksiköt toimivat aktiivisesti osana laajempaa verkostoa, joka pyrki tukemaan lapsia ja perheitä monipuolisesti.

Vaikka varhaiskasvatuksen perustana oleva moniammatillinen tiimityö jäi hieman vähemmälle huomiolle haastatteluissa, korostivat haastateltavat sen tärkeyttä lasten tuen suunnittelussa ja toteutuksessa. Moniammatillisen tiimin monipuolinen osaaminen ja erilaiset näkökulmat edistävät inklusiivista ja yksilöllistä tukea tarvitsevien lasten hyvinvointia.

Yhteistyö puheterapeutin ja fysioterapeutin kanssa sujuu mielestäni hyvin. Osallistun moniammatillisiin palavereihin, jotka koskevat avustamaani lasta. Saan kertoa havaintoni ja kokemukseni kyseisestä lapsesta ja ne otetaan hyvin vastaan. Itse saan hoitavalta taholta neuvoja ja opastusta lapsen kanssa toimimiseen. (Haastateltava 7)

Varhaiskasvatuksessa korostui monipuolinen osaaminen, joka ilmeni erilaisina koulutustaustoina ja monenlaisina ammattinimikkeinä. Haastatteluista nousi esille, että pitkään alalla työskennelleet henkilöt havaitsivat moniammatillisen osaamisen merkityksen ja moninaisuuden selkeämmin. Esimerkiksi haastatellut varhaiskasvatuksen erityisopettajat korostivat moniammatillisen yhteistyön laajuutta ja monipuolisuutta, jossa he kohtasivat monenlaisia ammattilaisia, kuten sosiaalityöntekijöitä, psykologeja ja lääkäreitä, tapauskohtaisissa tilanteissa.

Kuitenkin moniammatillisen työn ymmärrys vaihteli haastateltavien keskuudessa. Osa näki sen laajempaan yhteistyöhön eri terveystalveluiden kanssa, kun taas toiset ymmärsivät sen moniulotteisemmin, sisältäen myös sosiaalisen ja pedagogisen ulottuvuuden. Tämä korosti

tarvetta selventää moniammatillisen yhteistyön käsitettä ja sen merkitystä eri ammattiryhmien välillä.

Yksikössä on yllättävän vähän moniammatillista yhteistyötä, kun miettii, kuinka moni lapsi on yleisen, tehostetun tai erityisen tuen piirissä. Lähinnä se on kiertävän erityisopettajan kanssa yhdessä miettimistä ja päähkäilyä. Kuntouttavilta ja tutkivilta terapeuteilta saa pyytää moniammatillista palaveria, mutta on myös poikkeuksia, jotka sopivat palaverin jo ennen tutkimusjaksoa. (Haastateltava 6)

Yhteenvetona voitiin todeta, että moniammatillinen yhteistyö oli olennainen osa varhaiskasvatusta, joka tarjosi mahdollisuuden monipuoliseen ja yksilölliseen tukeen lapsille ja perheille. Haastatteluiden tulokset korostivat tarvetta vahvistaa ymmärrystä moniammatillisen työn merkityksestä ja toteutuksesta sekä lisätä ohjeistusta ja resursseja sen käytännön toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa. Moniammatillisen yhteistyön haasteena oli ajan ja resurssien puute sekä kuntouttavien ja tutkivien ammattilaisten heikko tavoitettavuus. Lisäksi olisi hyödyllistä syventää tutkimusta ja kartoittaa, miten moniammatillinen yhteistyö edisti varhaiskasvatuksen laatua ja lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia, kasvua ja oppimista.

Helsingin kaupungin varhaiskasvatusyksikön edustaja antoi palautetta opinnäytetyöstä. Edustajan mielestä organisaatio pystyi hyödyntämään opinnäytetyötä monipuolisesti, sillä se auttoi jäsentämään moniammatillisen yhteistyön merkitystä ja mahdollisuuksia sekä yhtenäisti käsitystä moniammatillisesta yhteistyöstä heidän yksikössään. Uutta asiaa, jonka työelämän edustaja sai irti työstä, oli se, että moniammatillisuuden ymmärrys vaihteli työntekijöiden välillä. Yhteistyötä edustaja kehui sujuvaksi ja välittömäksi, josta kumpikin osapuoli hyötyi. Työelämän edustaja kehui yhteistyötä hedelmälliseksi, ja hän piti arjen ilmiöiden käytännön läheisiä tutkimuksia tai töitä aina hyödyllisinä.

8 Johtopäätökset

Moniammatillisen yhteistyön kysymykset herättivät erilaisia ajatuksia haastateltavilla. Moni uskoi, että moniammatillisuuden näkyminen varhaiskasvatuksessa sote-puolella, kouluihin siirtymisissä ja osittain myös oman tiiminsä sisällä. Resurssien puutteet nousivat useaan otteeseen esille haastatteluissa, ja kuinka tarvittaisiin enemmän alan ammattilaisia kentälle. Moniammatillisuuden tarkoitus taas käsitettiin lähinnä oman osaamisen puutteeseen tarvittavan avun hakemisena tai että on monia oman alan osaajia, joilta voi tarvittaessa pyytää apua. Konkreettisia esimerkkejä, jotka haastatteluissa nousivat esiin, olivat esimerkiksi hyve 4 -tarkastukset, erilaiset ammatilliset palaverit tai puhelut eri ammattilaisten kanssa, kuten neuvolan kanssa käydyt soitot tai tapauskohtaiset keskustelut.

Eri hyötyjä moniammatillisesta työstä haastateltavat kokivat olleen lasten hyvinvoinnin paranemisen ja mahdollisten tukien saamisen helpottuminen. Aineistosta nousi samoja teemoja ja ajatuksia kuin Hoppari (2014) pro gradu-tutkielma, jossa oltiin todettu moniammatillisen yhteistyön merkittävänä lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Lasten ja perheiden moninaiset ja haastavat tilanteet edellyttävät eri toimijoiden yhteistyötä haasteena osa koki huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön, sillä jos huoltaja ei halunnut ottaa apua vastaan, niin se saattoi hankaloittaa prosessia. Kokonaisvaltainen hyvinvointi sekä lasten että lasten vanhempien sensitiivinen kohtaaminen nousi esiin yhdessä haastattelussa. Haastateltu oli kokenut, että lääkärit tai psykologit eivät ehkä osanneet sensitiivisesti ohjata erilaisia perheitä.

Tutkimuksen tavoitteena oli syventää ymmärrystä moniammatillisen yhteistyön merkityksestä ja sen toteutumisesta. Moniammatillisuuden yhteistyön merkitys haastatteluissa oli moneen otteeseen koettu hyödylliseksi niin kauan, kun se käytännössä toimi. Monet haastateltavat kokivat, että teoria ja käytäntö eivät välttämättä kohdanneet heidän yksikössään.

Haastatteluissa nousi myös esiin se että työntekijä itse pystyy vaikuttamaan moniammatillisen yhteistyön sujuvuuteen antamalla ajankohtaista tietoa lapsesta ja itse olla aktiivisena toimijana osana moniammatillista tiimiä. Rohkea kontakti esim. Veoon saattoi vahvistaa omaa näkemystä lapsen tuentarpeesta ja näin pystyttiin edistää lapsen asioita eteenpäin.

9 Pohdinta

Moniammatillisuus on olennainen osa nykyaikaista varhaiskasvatusta, jossa eri ammattiryhmien yhteistyöllä pyritään tukemaan lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia. Haastatteluiden tulokset valottavat moniammatillisuuden merkitystä varhaiskasvatuksessa monesta eri näkökulmasta.

Yksi keskeinen havainto haastatteluista oli, että moniammatillisen tiimityön avulla voidaan tarjota yksilöllistä tukea lapsille, joilla on erityisiä tarpeita. Erityisopettajat, sosiaalityöntekijät ja terapeutit mainittiin usein yhteistyökumppaneina, joiden kanssa varhaiskasvatuksen ammattilaiset työskentelevät yhdessä ratkaistakseen haasteita, joita lapset voivat kohdata kehityksessään.

Lisäksi haastatteluissa korostettiin moniammatillisen tiimin roolia lapsen ja perheen tukemisessa. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset, kuten varhaiskasvatuksen opettajat ja sosionomit pyrkivät yhdessä tarjoamaan kokonaisvaltaista tukea perheille esimerkiksi kriisitilanteissa tai muissa haastavissa elämäntilanteissa ohjaamaan sosiaalipalveluiden piiriin. Tämä korostaa moniammatillisen tiimin monipuolista osaamista ja sen merkitystä perheiden hyvinvoinnin tukemisessa.

Toisaalta haastatteluissa nousi esiin myös haasteita moniammatillisessa yhteistyössä. Esimerkiksi eri ammattiryhmien välinen tiedonkulku ja kommunikaatio koettiin välillä haasteelliseksi, mikä saattoi vaikeuttaa tehokasta yhteistyötä. Tämä korostaa tarvetta selkeille viestintäkanaville, puhelinyhteyksille ja avoimelle tiedonjakamiselle moniammatillisen tiimin sisällä. Yhteistyö lasten neuvolan ja lastensuojelun kanssa sujuu paremmin, kun yksikössä on käytössä alueen toimijoiden konsultaationumerot, jotka vastaavat kyselyihin jonottamatta.

Varhaiskasvatusta vaivaava henkilökuntapula tuo omat haasteensa jokapäiväiseen työhön. Inklusiivinen työote varhaiskasvatuksessa vaatii erityistaitoja ja osaamista, jota moniammatillinen yhteistyö parhaimmillaan tarjoaa. Haastateltavat toivat esiin moniammatillisen yhteistyön vähäisyyden, vaikka lapsilla on tuen tarpeita enenevässä määrin. Varhaiskasvatuslain mukaisesti lasten tuen järjestäminen on aloitettava heti tuen tarpeen ilmetessä. Varhaiskasvatusyksikössä lasten tuen toteutus viivästyy pitkän toimeenpanoprosessin vuoksi. Varhaiskasvatusyksikössä toimii tällä hetkellä vain yksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja, kun taas tuen tarpeisten lasten määrä on suuri. Tiimeissä ei ole riittävästi aikaa huomioida tuen tarpeisia lapsia ja edistää heidän kasvuaan.

Isona haasteena nousi päiväkodin ulkopuoliselta taholta vaatimuksia lapsen yksilölliseen tukemiseen lapsiryhmässä, jossa on monenlaisia haasteita eikä löydy siihen löydy resursseja. Varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuus ja pysyvyys on suuri ongelma koko varhaiskasvatuksen kentällä. Inklusiivisuuden periaatteiden ja moniammatillisen yhteistyön tärkeys huomioiden haastateltavien tietoisuus ja ymmärrys niistä vaihtelevat suuresti johtuen koulutuksen puutteesta tai kokemustaustan vähäisyydestä.

Varhaiskasvatuksen kiertävällä erityisopettajalla on laaja työkenttä, useita päiväkoteja ja lukuisa määrä tuen tarpeisia lapsia. Tuen muotojen suunnittelu, toteutus ja arviointi vaativat moniammatillista sekä monialaista tiivistä yhteistyötä. Todellisten tuen tarpeiden arviointi ja toteutus saattaa olla hänelle epäselvää, koska aika ei riitä lapsen riittävään tutustumiseen eikä keskusteluun tiimissä työskentelevän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että moniammatillisuus on keskeinen osa varhaiskasvatusta, jossa eri ammattiryhmät työskentelevät yhdessä lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukemiseksi. Haastatteluiden tulokset osoittavat moniammatillisen tiimityön merkityksen yksilöllisen tuen

tarjoamisessa sekä perheiden tukemisessa erilaisissa elämäntilanteissa. Samalla ne kuitenkin tuovat esiin haasteita, kuten tiedonkulun ja kommunikaation ongelmat, jotka vaativat ratkaisuja tehokkaan yhteistyön mahdollistamiseksi.

Tutkimusta olisi voinut laajentaa vielä eri ammattiryhmien välillä ja sopia esimerkiksi neuvolan, lastensuojelun, psykologien tai eri terapeuttien näkökulmaa. Kuitenkin todettiin riittäväksi saada työntekijöiden kokemuksia ja näkemyksiä, jotta saatiin tietoa siitä miten työntekijät kokevat käsitteen moniammatillisen yhteistyön.

Lähteet

Sähköiset

Helsingin kaupunki 2022. Helsinki 12.9.2022. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma on uudistunut. Viitattu 22.02.2024.

<https://www.hel.fi/fi/uutiset/helsingin-varhaiskasvatussuunnitelma-on-uudistunut>

Helsingin kaupunki 2024. Sosiaali- ja terveystalvet. Lasten ja perheiden palvelut. Viitattu 14.4.2024.

<https://www.hel.fi/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lasten-ja-perheiden-palvelut>

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2019, s2. Viitattu 22.4.2024.

<https://www.sttinfo.fi/data/attachments/00008/fccfc642-95cc-478f-9787-4763e88bd47d.pdf>

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, s.3, s.34. Viitattu 19.1.2024

https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KasKo/vare/Helsinki_Vasu_FI.pdf

Hoppari, R. 2014. Moniammatillinen yhteistyö varhaiskasvatuksen kokemana. Yhteiskuntapolitiikka pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. Viitattu 12.05.2024.

http://www.aikuissosiaalityo.fi/files/3810/Moniammatillinen_yhteistyö_varhaiskasvatuksen_kokemana.pdf

Kaaro-verkosto. Samuli Ranta 2023. Toimiva tiimityö laadukkaan varhaiskasvatuksen perusta.

Viitattu 7.2.2024 <https://youtu.be/Cru-GPjwdSI>

Kunta - ja hyvinvointialueyönantajat 2022. Viitattu 14.4.2024.

<https://www.kt.fi/ohjeet/kvtes/varhaiskasvatustalvi-kelpoisuudet-henkilostorakenne>

Lastensuojelulaki 2007, viitattu 8.2.2024

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P1>

Mäkelä, T. 2022. Siirtymä esiopetuksesta kouluun - Vertailussa siirtymä päiväkodin ja koulun esiopetuksen opettajien ja oppilaiden näkökulmasta. Kasvatustieteen pro gradu- tutkielma. Turun yliopisto. Viitattu 14.04.2024

<https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/174243/Pro%20gradu%20-tutkielma.pdf;jsessionid=2DADFBD431E0E44E1BF6E6C53D3B5E57?sequence=1>

Opetushallitus 2023, Uutinen 30.8.2023. Monialaisella yhteistyöllä edistetään lapsen hyvinvointia - uusi sivusto vahvistaa neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä ja palveluohjausta. viitattu 8.2.2024

<https://www.opi.fi/fi/uutiset/2023/monialaisella-yhteistyolla-edistetään-lapsen-hyvinvointia-uusi-sivusto-vahvistaa>

Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Viitattu 5.4.2024

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf

Opetushallitus 2024a. Monialainen yhteistyö. Viitattu 2.2.2024

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus/monialainen-yhteistyö-varhaiskasvatuksessa>

Opetushallitus 2024b. Esiopetusta ohjaavat velvoitteet. Viitattu 14.4.2024

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-esiopetus>

Opetushallitus 2024c. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden päivitys 2021-2022. Viitattu 21.04.2024

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteiden-paivitys-2021-2022>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, viitattu 2.2.2024

<https://okm.fi/uusivarhaiskasvatustilanne>

Rantanen, N. 2019. Suomi toisena kielenä -opetuksen ja kielitietoiduuden kehittämistyö Rauman varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Kielikukko 2/2019. Rauma. Viitattu 14.4.2024

https://peda.net/rauma/mk/vsjml/rvmk:file/download/f7fa7c5c8c8c1dab1852e8eee9e329ac_b9feb440/Kielikukko%2002%202019%20NR.pdf

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. 2006a. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Ryhmähaastattelu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, viitattu 14.4.2024.

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_4.html

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. 2006c. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, viitattu 21.04.2024.

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html

Super 2022. Lastenhoitajana varhaiskasvatuksessa. Viitattu 18.04.2024.

https://www.superliitto.fi/site/assets/files/4599/lastenhoitajana_varhaiskasvatuksessa_2022_web.pdf

Smolander M. 2022, 11. Moniammatillisuuden rakentuminen varhaiskasvatuksen tiimeissä. Kandidaatin tutkielma. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteen tutkinto-ohjelma. Viitattu 22.04.2024.

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/137899/SmolanderMinttu.pdf?sequence=1>

STT 2017. Helsinki 10.8.2017. Helsingin uusi varhaiskasvatussuunnitelma: Lapset saavat näyksiä ja kuulua kaupunkikuvassa. Viitattu 22.04.2024

<https://www.sttinfo.fi/tiedote/62606398/helsingin-uusi-varhaiskasvatussuunnitelma-lapset-saavat-nakya-ja-kuulua-kaupunkikuvassa?pu>

STT 2019. Helsinki 25.11.2019. Helsingin uudistetussa varhaiskasvatussuunnitelmassa korostuu leikki ja osallisuus. Viitattu 22.04.2024

<https://www.sttinfo.fi/tiedote/69870107/helsingin-uudistetussa-varhaiskasvatussuunnitelmassa-korostuu-leikki-ja-osallisuus?publisherId=60577833>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. THL. 2023a. Sote-palvelut. Viitattu 10.04.2024

<https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/aitiys-ja-lastenneuvola/lastenneuvola>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. THL. 2023b. Perhetyö. Viitattu 14.04.2024

<https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. THL. 2024. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 14.04.2024

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/hallinto/lastensuojelun-sosiaalityontekijan-kelpoisuus-ja-tehtavat>

Tilastokeskus 2024, viitattu 22.01.2024

https://www.stat.fi/meta/kas/avoin_varhaiska.html

Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta 2023. Viitattu 8.2.2024

<https://tenk.fi/fi/tiedetilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

Talentia 2024, viitattu 26.03.2024

<https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuva/>

Ukkonen-Mikkola, T., Yliniemi, R. & Wallin O. 2020. Työelämän tutkimus. Varhaiskasvatuksen työ muuttuu: muuttuuko asiantuntijuus? Jyväskylän yliopisto. Viitattu 10.4.2024.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/73697/ukkonenmikkolaym.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto, 2024. Viitattu 9.2.2024

https://www.vol.fi/uploads/2022/09/8419896a-varhaiskasvatuksen-erityisopettaja_pdf.pdf

Varhaiskasvatuslaki 540/2018 3 §, viitattu 16.01.2024

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidm46434452109392>

Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf

Veikkolainen, V. 2021. Kokemuksia varhaiskasvatuksen opettajien sekä erityisopettajien välisestä yhteistyöstä. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylä. Viitattu 10.4.2024.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/74400/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-202102251779.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Vuori, J. 2024. Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampereen yliopisto: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 14.02.2024.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleisetanalyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>

Tämän tekstin kieliäsun tarkistamisessa ja muokkaamisessa on hyödynnetty ChatGTP:tä.

Kirjat

Ahonen, L. 2023. Tiimin voima varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Helenius A. & Lummelahti L. 2018. Varhaiskasvatus perusteita. 2. uudistettu painos. BoD-Books on Demand: Helsinki.

Kangas, J., Lastikka, A. & Karlsson, L. 2021. Voimauttava Varhaiskasvatus. Keuruu: Otava kirjapaino.

Samuli, R. 2023. Näin johdat varhaiskasvatuksen tiimiä. Ps- kustannus.

Vilka H. 2005. Tutki ja Kehitä. Keuruu: Otava.

Kuviot

Kuvio 1 : Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta ja jatkumo. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 9)	18
Kuvio 2: Varhaiskasvatuksen tuen tasot (Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 53).	22
Kuvio 3: Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva (Talentia 2024).	27

Taulukot

Taulukko 1 : Esimerkki aineiston pelkistämisestä ja luokittelusta	43
Taulukko 2 : Aineiston luokittelu.....	44

Liitteet

Liite 1: Haastattelulomake pohja	57
Liite 2: Saatekirje	59

Liite 1: Haastattelulomake pohja

LAUREA

HAASTATTELULOMAKE

Hei! Kiitos etukäteen kun osallistuit haastatteluun! Olemme Laurea sosionomi opiskelijoita ja kirjoitamme opinnäytetyötä aiheesta: "Varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemyksiä moniammatillisesta yhteistyöstä". Käytämme haastattelulomakkeen vastauksia osana opinnäytetyötämme, ja tavoitteena on saada lisätietoa moniammatillisesta yhteistyöstä. Vastauksesi käsitellään luottamuksellisesti, eikä henkilöllisyyttä tai varhaiskasvatuksen yksikön nimeä julkaista opinnäytetyössä. Opinnäytetyö julkaistaan Theseus-julkaisuarkistoon kesällä 2024.

Ammattinimike (esim. hoitaja, sosionomi, veo) : _____

Työkokemus varhaiskasvatuksessa vuosina : _____

Koulutus (esim. lukio, amk, yliopisto) : _____

1. Miten moniammatillisuus näkyy varhaiskasvatuksessa?

2. Mitä moniammatillisuus sinulle tarkoittaa?

3. Mainitse konkreettinen esimerkki moniammatillisesta tiimityöstä omassa työssäsi?

4. Mitä hyötyä koet moniammatillisesta yhteistyöstä?

5. Kiitos osallistumisestasi. Haluaisitko antaa vielä lisäkommentteja tai täydentää jotain vastausta?

Kiitos! Täyttämällä tämän lomakkeen suostut, että vastauksiasi käytetään osana opinnäytetyötä.

**LAU
REA**

AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences

Liite 2: Saatekirje

Hei!

Olemme sosionomi opiskelijoita Laurean ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä yhteistyössä Helsingin Kaupungin ja teidän oman varhaiskasvatuksen yksikkönne kanssa kevään 2024 aikana.

Opinnäytetyön tausta ja tarve on noussut keskeiseksi teemaksi nykypäivän yhteiskunnassa, jossa monimuotoiset perheet, kulttuurinen moninaisuus, erilaiset oppimis- ja kehitystarpeet ovat yleistyneet. Aiemmat tutkimukset ja lehtiartikkelit ovat osoittaneet, että laadukas moniammatillinen yhteistyö voi edistää lapsen oppimista kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä ymmärrystä moniammatillisen yhteistyön merkityksestä ja sen käytännöistä. Laadullisen opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten moniammatillinen yhteistyö toteutuu yhdessä Helsingin kaupungin varhaiskasvatuksen yksikössä ja mitä erilaisia näkemyksiä työntekijöillä on tästä aiheesta. Vastausten perusteella pyritään saamaan lisätietoa siitä, millainen nykyinen moniammatillinen yhteistyö on ja mitä omia näkemyksiä henkilöstöllä aiheeseen on.

Tutkimus toteutetaan teemahaastatteluina eli vastaatte vapaasti haastattelu kysymyksiin tiettyjen teemojen pohjalta. Haastatteluissa voitte vastata kysymyksiin vapaasti kertoen omista kokemuksista ja näkemyksistä moniammatillisen yhteistyöhön liittyen.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja vastauksesi käitellään luottamuksellisesti, tarkoittaen että henkilöllisyyttä tai varhaiskasvatuksen yksikön nimeä ei julkaista opinnäytetyössä. Haastatteluista saatu aineisto kerätään tutkimusta varten ja hävitetään tutkimuksen valmistumisen jälkeen. Henkilötietojasi ei tallenneta aineiston yhteyteen.

Opinnäytetyö julkaistaan sen valmistuttua Theseus-julkaisuarkistoon.

Kiitos osallistumisesta!

Ystävällisin terveisin,

Shahana Akter ja Kristiina Sivanne

Varhaiskasvatuksen sosionomiopiskelijat

Laurea ammattikorkeakoulu Tikkurila